

Euroopa Komisjon

Leader+ Magazine

TÄHELEPANU KESKMES
Leader+ koostöövõrgustike
loomine

ET
7 • 2007

Leader+ Magazine

3 Lühidalt

- Koostöövõrgustike loomine

4 Leader+ tegevuses

- Texeli säästev renoveerimine
- Ecoteca Fluvial on ujuv kool maaelu arengu teenistuses
- Veebipõhine vahend kaupade veoks
- Freddie toiduäri 2006

8 Tähelepanu keskmes

- Leaderi koostöövõrgustike tähendus minevikus, tänapäeval ja tulevikus

11 Elukvaliteedi parandamine maapiirkondades

- Taani. Tunnustav lähenemine
- Hispaania. Laste arengukeskuse mängutuba

17 Lisandväärtus kohalikele toodetele

- Rootsi. „Toidusaarel” Gotlandil luuakse koostöövõrke müügi edendamiseks
- Iirimaa. Glenbarrow Farmsi kaubamärk loob lisandväärtust

23 Loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine

- Itaalia. Piirkonna edendamine sertifitseerimise abil
- Madalmaad. Pilik minevikku

30 Uue oskusteabe ja uute tehnoloogiate kasutamine

- Ühendkuningriik. Rehvikuhjade ringlussevõtt Mourni mägedes
- Saksamaa. Biomassiga kütmiseks kasvatatakse Lausitzis puitu

37 Koostöö maaelu arendamisel

- Austria ja Saksamaa. Õpime Euroopalt
- Itaalia ja Belgia. Maapiirkondade kvaliteedivõrgustik

44 Naised ja noored Leader+ programmis

- Intervjuu Luxembourgis kohaliku tegevusrühma juhi Françoise Bonertiga
- Prantsusmaa. Projekt „Espace Femmes” – naised käsikäes

50 Uued liikmesriigid

- Leader Tšehhi Vabariigis
- Uue Leader-telje ettevalmistamisel saadud õppetunnid

55 Leader+ uudised

- Leader+ vaatluskeskuse korraldatud seminar „Leader uutes liikmesriikides”, Tihany, Ungari

Käesolev Euroopa Komisjoni väljaanne võimaldab avalikkusele ligipääsu ühenduse algatust Leader+ käsitlevale teabele. Meie eesmärk on edastada täpset ja kaasajastatud teavet. Kui meile teatatakse vigadest, püüame need parandada. Siiski ei vastuta komisjon käesolevas väljaandes sisalduva teabe eest kirjeldatud projektide finantsandmete osas ning eriti kulutuste abikõlblikkuse osas. Lugejad kasutagu kõnealust teavet omal vastutusel ja rakendades vajalikke ettevaatusabinõusid.

Koostöövõrgustike loomine

Nagu me teame, on Leader-lähenemisel mitmeid tugevaid külgi Euroopa maapiirkondade ees seisvate probleemide lahendamisel. Näitena võiks esile tuua kohalike lahenduste leidmist, aga samuti ideede vahetamise korraldamist nii riiklikul kui ka Euroopa tasandil. Täpsemalt öeldes on lähenemise eesmärk kaasata kohalikke ettevõtjaid piirkonna tuleviku kujundamise ning avada maapiirkonnad teistele piirkondadele, vahetades ja edastades kogemusi võrgustike loomise kaudu. Need on lähenemise tugevad küljed. Just sel põhjusel nähti Leader+ algatuse kolmanda meetme raames ette, et koostöövõrgustike loomise toetamine liikmesriikides on kohustuslik ja mitte vabahtlik, nagu see oli Leader II raames.

Leader+ on ilmselgelt otsinud võimalusi jätkata edaspidigi saavutuste, kogemuste ja oskusteabe vahetamist maapiirkondades. Kahtlemata jätkub see ka järgmisel programmiperioodil Leaderi koostöövõrgustike loomise ideoloogia integreerimisega maaelu arengu koostöövõrgustike rajamise. Samuti on oma roll nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil võrgustumisel ning nagu käesoleva ajakirja artiklist „Tähelepanu keskmes” selgub, tuleb hinnata erinevate ametlike ja mitteametlike organisatsioonide mitmekesisust ja rolli, olgu võrgustiku esindajaks kohalikul tasandil „Europe Direct” infopunktid, riiklikud koostöövõrgustike üksused, Euroopa vaatluskeskus, kohalike tegevusrühmade ühendused või kas või kohalikud tegevusrühmad ise.

Euroopa tasandil annab vaatluskeskus kõigile Euroopa maaettevõtjatele heatasemelise võimaluse saada ja vahetada teavet Leader+ algatuse raames toimuva kohta. Nagu paljud olemasolevad riiklikud struktuurid, nii on ka Leader+ vaatluskeskus korraldanud mitmesuguseid üritusi ja avaldanud erinevaid väljaandeid (kaasa arvatud Leader+ Magazine). Üritused, nagu näiteks 2005. aasta juunis peetud Koostöömess, annavad kohalikele ettevõtjatele, eelkõige liikmesriikide Leader+ kohalikele tegevusrühmadele, võimaluse luua koostöövõrgustike, vahetada teavet, otsida riikidevaheliseks koostööks partnereid ning, vähemalt sama olulisena, aidata teistel kohalikel partnerlustel ette valmistada maaelu arengu strateegiaid. Seetõttu pidas komisjon väga oluliseks or-

Hr Uwe Lerbs, Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, üksus F3

ganiseerida esimene detsentraliseeritud seminar uues liikmesriigis. Nagu te sellest ajakirjanumbrist lugeda võite, meelitas Ungaris peetud ettevõtmine kohale umbes 300 osalejat, kellest paljud tulid teistest uutest liikmesriikidest. Nendele oli see võimalus luua isiklikke kontakte, tegutseda kindla suunitlusega õpitubades ning pida silmast silma kohtumisi väärtuslik kogemus, millest, ma olen kindel, on tulevikus kindlasti kasu.

Loomulikult ei tohi me unustada suurepäraseid tööd, mida tehakse riiklikul tasandil. Riiklikud maapiirkondade koostöövõrgustikud ja eelkõige Leader+ riiklikud koostöövõrgu üksused annavad kohalikele tegevusrühmadele ja teistele huvitatud isikutele palju teavet ja pakuvad (ürituste, trükiste ja veebilehtede kaudu) võimalusi koostöövõrgustike loomiseks ja teabe vahetamiseks parimate praktikate ja innovaatiliste projektide kohta ning on tähtis, et see jätkuks ka järgneval programmi perioodil.

Lõpetuseks tahaksin kasutada juhust, et rõhutada võrgustumise tähtsust ja kannustada teid kõiki ära kasutama koostöövõrgustike võimalusi ning teadvustama endale nende tähtsust projekti tasandil. Paljudel juhtudel sõltub projekti edu suurel määral loodud võrgustikest, olgu siis idee tekkimisel ja/või elluviimisel, ning selles väljaandes ongi kirjeldatud mitut juhtumiuuringut Austriast, Itaaliast ja Rootsist ning samuti Belgia ja Itaalia vahelist koostööprojekti. Sarnaseid ja täiendavaid projekte tuleks võrgustada koostööprojektide kaudu ning osana kogemuste kapitaliseerimise ja levitamise strateegiast riiklikul ja Euroopa tasandil. Olen veendunud, et maaelu säästva arengu puhul ei ole Euroopa maapiirkondade koostöövõrgustike rolli eesmärgi saavutamisel võimalik üle tähtsustada.

Texeli säästev renoveerimine

Turismil on Texeli saare majanduses väga tähtis roll ja omavalitsuse turismistrateegias on põhitähelepanu säästval arengul.

Eespool öeldut silmas pidades on Stichting Duurzaam Texel (Säästva Texeli Sihtasutus) töötanud välja projekti, mille raames oleks võimalik säästvalt renoveerida mitu tuhat saarel asuvat puhkemaja. Sihtasutus on ettevõtjate ja valitsusväliste organisatsioonide ühendus, mis säästva arengu

edendamiseks algatab ja stimuleerib tegevusi. Sihtasutus on tegev kuues valdkonnas, kaasa arvatud säästev ehitus, ning seda rahastavad Texeli nõukogu, Põhja-Hollandi provintsi, Texeli ärikogukond ja paljud teised investorid.

Paljud saare puhkemajad ehitati algselt peamiselt suviseks kasutamiseks. Praegu kasutatakse neid aastaringselt ja seega on vaja neid paremini soojustada, mis muude kaalutluste hulgas on tähtis energia säästmise seisukohalt. Kuna uute puhkemajade ehitamiseks pole piisavalt maad, tuleb umbes pooled 3600 olemasolevast majast järgmise kümne aasta jooksul renoveerida või ümber ehitada.

Kuna puhkemajade säästva renoveerimise osas on vähe kogemusi nii Texelil kui ka mandril, nägi Stichting Duurzaam Texel väljapääsu programmis Leader+. Leader+ rahadega finantseeritakse säästva renoveerimise uuringuid, tulemuste levitamist sihtrühmadele ja ühe valitud puhkemaja renoveerimist. Sel viisil annab Leader+ märkimisväärse panuse energiasäästliku tarbimise edendamisse Texelil ning aitab samal ajal luua paremaid turistide majutamise tingimusi.

Liikmesriik: Madalmaad

Piirkond: Põhja-Holland

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

Kop van Noord-Holland en Texel

Projekti kogumaksumus: 90 200 eurot

EL: 27 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 18 000 eurot

Erakapital: 45 200 eurot

Kontaktisik: Nienke Bloksma,
Stichting Duurzaam Texel

E-post: info@duurzaamtexel.nl

Veebileht:

http://www.duurzaamtexel.nl/uk/building_holiday.html

Foto: Madalmaade riikliku koostöövõrgu üksus

Ecoteca Fluvial on ujuv kool maaelu arengu teenistuses

Projekti „Ecoteca Fluvial – Vector de Desenvolvimento do Grande Rio do Sul” raames rahastab Leader+ väike-laeva ostmist ja ümberehitamist nn turismikooliks, et korraldada mitmesuguseid Alam-Guadiana piirkonna koolitusvajadustega seotud tegevusi.

Nimetatud algatus sobib kohaliku tegevusrühma prioriteetidega, mis on seotud piirkonna loodusressursside haldamisega. Idee on aidata kaasa piirkonna majanduse elavdamisele, arendades nn turismikooli kaudu loodus- ja kultuurivarasid.

Projekti edendaja Associação de Defesa do Património de Mértola (Mértola pärandi kaitse ühing) on valinud välja mitu loodusparki ja looduskaitseala, mis aitavad tugevdada projekti piirkondlikku identiteeti. Nendeks on Parque Natural do Vale do Guadiana, Reserva Natural de Castro Marim ja Vila Real de Santo António. Projekti võib pidada küllaltki uuenduslikuks, kuna selle eesmärk on määratleda piirkonna loodus- ja kultuurivarasid õppeotstarbelise lähenemise abil, mis hõlmab looduskaitse erinevaid võimalusi. Sel viisil soodustatakse looduskaitseuuringute läbiviimist, kogemuste vahetamist ja tegevuste, eelkõige vaiks- ja vooluveeliste ökosüsteemidega¹ seotud tegevuste, demonstreerimist.

Saramugo-nimelise laeva (nimetatud kalaliigi järgi, mida leidub ainult Alam-Guadianas) esimene reis toimus 1. aprillil 2006 ja see sai alguse kaevanduslinna Pomarão sadamast. Kõnealune projekt on osa suuremast Guadiana oru piirkonna arengu jaoks välja töötatud kavast.

¹ Vooluveeline ökosüsteem hõlmab voolavaid vesi ja vaiksveeline seisvaid vesi.

Liikmesriik: Portugal

Piirkond: Algarve

Kohaliku tegevusrühma

nimetus: Associação Terras do Baixo Guadiana

Projekti kogumaksumus:

156 000 eurot

EL: 52 500 eurot

Muud riiklikud vahendid:

22 500 eurot

Erakapital: 81 000 eurot

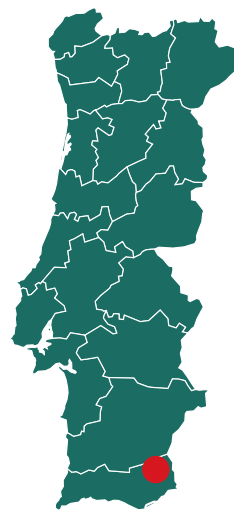
Kontaktisik:

Jorge José Horta Revez

E-post:

geral@atbaixoguadiana.pt

Foto: Portugali riikliku koostöövõrgu üksus

Veebipõhine vahend kaupade veoks

Soome on suur maa pindalalt, kuid mitte elanike arvult. Pikad vahemaad ja kallinev kütus muudavad kaupade veo üha arvestatavamaks finantsväljaminekuks, eelkõige just väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete jaoks. Jari Kylmä tuli koos oma sõbra Ari Takaneniga ideele luua veebileht, mis aitaks väikefirmadel leida oma kaupadele transporti, transpordifirmadel aga kaupa, mida tagasisõidul peale võtta või millega täita lisaruum juba toimival veol.

Omaavalitsuse ärinõustaja ja kohaliku tegevusrühma juhi abi ja nõuga saigi idee ellu viidud. Kuigi Leader+ panus polnud suur, oli see siiski oluline. „Me ei pidanud pangast laenu võtma, vaid saime alustada oma raha ja Leader+ toetusega.”

Projekt „Jametec” käivitati 2005. aastal ja see jätkub 2006. aasta lõpuni. Veebileht on üleval ja töötab ning siiani on selle kasutamine tasuta. „Võib-olla me alustasime liiga ettevaatlikult ja tagasihoidlikult, kuid me ei võta tasu seni, kuni meie klientide arv suureneb, mis tõestab süsteemi toimivust. Meie mõlema põhitöökoht on mujal – vähemalt seni, kuni oma firma kasvab.” Leader+ toetuse abil loodi veebileht ja tehti mõned väikeinvesteeringud. Veebilehte arendatakse edasi ja see võib muutuda rahvusvaheliseks.

Firmad ja üksikisikud, kellel on vaja midagi transportida, võivad oma soovi tasuta veebilehele üles panna. Transportijad otsivad veebilehelt kaupa, mida vedada, ja kui leiavad midagi sobivat, saavad nad vajalikud kontaktandmed tekstisõnumiga oma mobiilile. See ongi teenus, mis laieneb ja hakkab tooma firmale tulu. Jätkuv edu

sõltub nüüd tuntuusest ja usaldatavusest, mis saavutatakse sihtrühmadele suunatud reklaami ning hea mainega.

Liikmesriik: Soome
Piirkond: Kesk-Pohjanmaa
Kohaliku tegevusrühma nimetus: Rieska-Leader ry

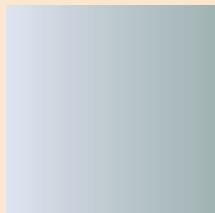
Projekti kogumaksumus:
51 500 eurot
EL: 12 375 eurot
Muud riiklikud vahendid:
12 375 eurot
Erakapital: 26 750 eurot

Kontaktisik: Jari Kylmä
E-post: jari.kylma@rahtinetti.fi
Veebileht:
<http://www.rahtinetti.fi/>

Foto: Erkki Häme

Freddie toiduäri 2006

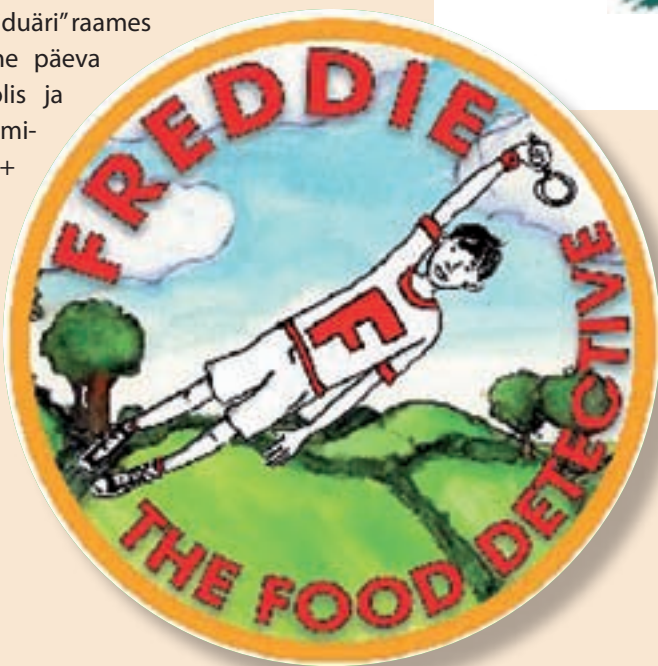

See riikidevaheline projekt hõlmab kahte Leader+ kohaliku tegevusrühma: Blackdown Hills AONB Partnership (Ühendkuningriik) ja Tipperary Leader Group (Iirimaa). Projekti jaoks valiti kummagi tegevusrühma piirkonnast välja kolm algkooli. Ühendkuningriigis põhines projekt töö, mida oli juba tehtud koolilaste teavitamiseks tervisliku toitumise tähtsusest ja osast, mida selles võib mängida kohalik toit, kasutades selleks tegelaskuju

toidudetektiiiv Freddiet. Teavitustööd tehti Blackdown Hillsi Leader+ piirkonna 20 algkoolis. Iirimaaal põhines projekt SCOPE¹ algatusel, mis julgustas algkoolilapsi arendama juba varakult ettevõtluskultuuri ja -vaimu.

Kuna tegemist oli riikidevahelise projektiga, siis ei lõiganud valitud koolid kasu mitte üksnes kohalike tegevusrühmade kogemustest, vaid said ka võimaluse luua väike toiduettevõtte, mis kasutab kohalike toor- ja toiduaineid. Projekt „Freddie toiduäri“ erineb teistest toiduga seotud projektidest selle poolest, et seda juhivad lapsed, toetudes äri arendamisel, juhtimisel ja majandamisel oma loovusele. Samuti viis projekt lapsed kokku kohalike tootjate ja põllupidamismeetoditega, mis aitas neil kohapeal toodetud toitu paremini hinnata. See aga omakorda stimuleerib kohaliku majandustegevust ning näitab, kuidas kohalikud tootjad maastikukaitsealadel keskkonda hoiavad.

Projekti „Freddie toiduäri“ raames veetis võttegrupp ühe päeva igas osalevas algkoolis ja nii valmis kahekümne-minutilise film. Leader+ rahadega valminud filmi on kavas kasutada õppevahendina, et innustada teisi koole sarnaseid tegevusi alustama. Aruanne (koos filmi koopiaga) saadetakse kohalikele haridusametile.

Liikmesriik: Ühendkuningriik

Piirkond, ala: Edela-Inglismaa, Devon

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Blackdown Hills Rural Partnership Leader+

Liikmesriik: Iirimaa

Piirkond, ala: Lõuna- ja Ida-Tipperary

Kohaliku tegevusrühma nimetus:

Tipperary Leader Group

Projekti kogumaksumus: 31 702 eurot

EL: 14 266 eurot

Muud riiklikud vahendid: 4206 eurot

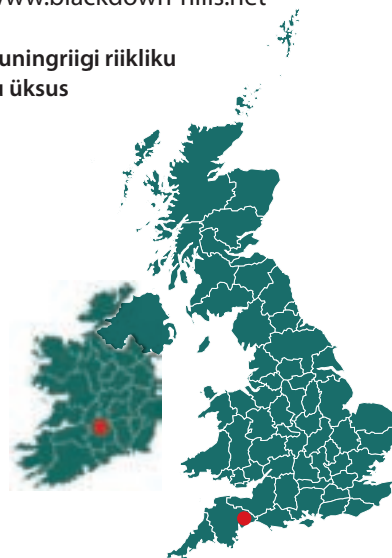
Erakapital: 13 230 eurot

Kontaktisik: Amanda Binnie

E-post: amanda.binnie-foodlinks@hotmail.co.uk

Veebileht: www.blackdown-hills.net

Foto: Ühendkuningriigi riikliku koostöövõrgu üksus

¹ Ingl School Children Organising and Exploiting Profitable Enterprises (Koolilapsed asutavad ja juhivad tulusaid ettevõtteid).

Tähelepanu keskmes

Leaderi koostöövõrgustike tähendus minevikus, tänapäeval ja tulevikus

Dorothee Duguet, maaelu ekspert, Leader+ vaatluskeskus

Sissejuhatus

Võrgustumine, mis on Leader-algatuse üks kesksemaid teemasid, on väga komplitseeritud ka oma eesmärkide, vahendite, rakendusmeetodite, kaasatud isikute ja viiside poolest, kuidas rahuldada abisaajate vajadusi. Artikli kirjutamise ajal on käimas aktiivsed läbirääkimised selle üle, kuidas peaks võrgustumine toimuma homse maaelu arengu kontekstis, et erineda oluliselt sellest, kuidas see toimus Leader I, Leader II ja Leader+ raames. Üleminek peamiselt Leaderis osalejaid hõlmanud võrgustumisel laiaulatuslikule ja aktiivsele maaelu arengu võrgustikule on tõepoolest suur väljakutse.

Uutes liikmesriikides (EL-10) toob Leaderi võrgustikuga seotud pikaajalise kogemuse puudumine kaasa vajaduse saada selgitust Leaderi erinevates etappides rakendatavate süsteemide kohta. Nende süsteemidega saadud õppetunnid ei ole tarvilikud mitte ainult olemasolevate Leader+ võrgustike edasiarendamiseks ja tugevdamiseks, vaid ka tulevaste maaelu arengu võrgustike kavandamiseks.

Võiks arvata, et EL-15 esindajad tunnevad ennast tänu eelnevatele Leader-programmide käigus saadud kogemustele kindlamalt ja neil on selgem ettekujutus lahenduste kohta, mida valida. Kuid nagu selgus 2006. aasta jaanuaris Brüsselis peetud mitteametlikul kohtumisel, tunnevad EL-15 esindajad peamiselt neid süsteeme, mida on rakendatud nende riigis, ning on täpselt sama innukad saada teavet mujal saadud kogemuste kohta, mille põhjal oleks võimalik määratleda, millised on koostöövõrgustike loomise uued lahendused järgmises programmiperioodis.

Sellele tähelepanekule tuginedes palus komisjon Leader+ Euroopa vaatluskeskuse *Contact Pointil* viia läbi uuring, mille käigus kogutakse esmakordselt võrgustike loomisega seotud kogemusi ja tehakse minevikust järeldused, et valmistada ette tulevikuvõrgustikku.

Võrgustike loomist käsitleva uuringu lähtekoht

Uuring viidi läbi 2006. aasta märtsist septembrini kahes teineteist täiendavas etapis, millest kumbki sisaldas küsitlust.

Teema laiemaks käsitlemiseks võeti ühendust erinevatesse rühmadesse kuuluvate inimestega, nii nendega, kes on olnud Leader-programmiga seotud või on seda jätkuvalt, kui ka nendega, kes on jälginud programmi arengut ja saavad seetõttu anda huvitavaid hinnanguid selle kohta, mida on koostöövõrgustike loomise vallas ära tehtud. Väljavalitud inimeste hulka kuulusid esindajad Euroopa Komisjonist, korraldusasutustest, riiklike koostöövõrgustike üksustest, kohalikest tegevusrühmadest, mitteametlike kohalike tegevusüksuste ühendustest, ministriumidest, Leaderi-taoliste piirkondadest ning teistest maaelu arendamisega tegelevatest riiklikest või Euroopa võrgustikest. Küsitlus hõlmas kokku rohkem kui 130 erinevat struktuuri üle kogu EL-25!

Uuringu kaks etappi võib kokku võtta järgmiselt:

- **1. etapp:** Selles etapis tehti kindlaks, kuidas määratleda üheselt teemasid, millele tuleks võrgustumist käsitlevas dokumendis keskenduda. Eesmärk oli määrata viie väga üldise küsimuse abil kindlaks punktid, mida peeti võrgustumise teema puhul oluliseks, ning aspektid, mille kohta peaks tulevikuks valmistumise seisukohalt rohkem teadma. Esimeses etapis tulid esile mõned üksikasjad, millest üheks huvitavamaks oli see, et termin „võrgustumine“ on vaja üheselt määratleda, sest tundus, et kõik küll kasutavad seda, kuid igaüks veidi erinevas tähenduses.
- **2. etapp:** See oli uurimuse peamine osa ja selle käigus esitati küsimusi nagu: Mis on võrgustumine? Kuidas on seda Leader-programmi raames rakendatud? Mida tuleks varasematest ja praegustest kogemustest õppida, et valmistada ette tulevast maaelu arengu võrgustikku?

Teine etapp on üles ehitatud seitsmele teemale: Leaderi ja maaelu arengu koostöövõrgustike mõiste määratlemine, koostöövõrgustike rakendamise viisid, kasutatud meetodid, väljatöötatud vahendid, tõhusaks võrgustumiseks vajalikud ressursid, varasemate kogemuste õppetunnid ning tulevikuks valmistumine.

Leaderi raames tegutsevad erinevat liiki võrgustikud

Võrgustruktuurid peaksid koondama inimesi, luues neile võimalused kogemuste ja teadmiste vahetamiseks, maaelu arenguga seotud tegevuste edendamiseks ja üksteise teavitamiseks ja projektipartnerite leidmiseks ning pannes neid end tugevamana tundma tänu kuulumisele suuremasse üksusesse.

Võrgustikud on Leader-programmide raames arenenud erineva kiiruse ja erinevate formaalsustega ning erinevatel tasanditel ja erinevate inimeste jaoks.

1. Kohalikud tegevusrühmad ja Leaderiga seotud isikute nn ametlikud koostöövõrgustikud

Ühenduse õigusaktide alusel loodi riiklikud ja Euroopa koostöövõrgu üksused algselt Leader-programmi ametlikeks võrgustruktuurideks. Üksuste ülesanne on töötada välja vahendid, mis aitavad abisaajaid (peamiselt kohalike tegevusrühmi) programmi rakendamisel, ning tuua konkreetsete probleemide, näiteks koostööga seotud küsimuste puhul tehniline abi otse kohaliku tegevusrühmani. Üksuste seisund (riiklikud või era-), suurus (töötajate arv), ülesanded ja toimimisviis on väga erinevad, sõltudes riiklikust kontekstist (Leaderi halduslikust ja õiguslikust seisundist) ning riiklikul tasandil tehtud valikutest. Tegemist võib olla näiteks riikliku struktuuriga, nagu Iirimaa, kus riiklik koostöövõrgu üksus kuulub haridusametuse alla, või erastruktuuriga, mis määratakse pärast ametlikku pakkumiskutset, nagu paljudes teistes liikmesriikides. Tegu võib olla ka riikliku ja erasektori ühendustega, nagu Itaalias. Koostöövõrgu üksuste peamine ülesanne on pakkuda kohalikele ettevõtjatele tuge ja tehnilist abi. Vahel kutsutakse neid tugiüksusteks ja neid ei tohi ajada segamini nn mitteametlike koostöövõrgustikega, mida peetakse võrgustumise ainsateks tõelisteks alt-üles mehhanismideks.

2. Nn mitteametlikud kohalikud tegevusrühmad ja Leaderis osalejate nn mitteametlikud koostöövõrgud

Riiklikul ja Euroopa tasandil on spontaanselt tekkinud kohalike tegevusrühmade ühendused. Neil alusetult mitteametlikeks koostöövõrkudeks kutsutud ühendustel on õiguslik seisund ja oma korralduselt on nad ühingu (mittetulundusühingud). Kõnealused ühingu loodi Leader I ja II raames kohalike tegevusrühmade endi poolt ning need on omakorda loonud kohalike tegevusrühmi esindava Euroopa ühingu ELARD¹. Kõnealused struktuurid, olgu riiklikul või Euroopa tasandil, on tegutsenud Leader II raames väga aktiivselt, aidates vahetult kohalike tegevusrühmi nende igapäevatoos ning esitledes kohalike tegevusrühmade ühisseisukohti neile olulistest küsimustes (tegutsedes lobistina). Mõju, mida osad struktuurid on mõnes riigis programmi rakendamisele avaldanud, on vahel viinud nende otserahastamiseni Leaderi kaudu (näiteks Hispaanias ja Kreekas). Mõned struktuurid on Leader+ raames olnud üsna „väljavenitatud“, mis tähendab, et nad on suutnud esindada piisavat arvu kohalike tegevusrühmi ning leidnud oma koha ametlike võrgustike ja teiste mitte-Leaderi võrgustike seas.

¹ Kohalike tegevusrühmi esindav Euroopa Maaelu Arengu Leader-ühing.

3. Korraldusametuste võrgustikud

Kõnealune võrgustik, mis algselt rajati kaks korda aastas koguneva ning Euroopa Komisjoni organiseeritava juhtkomitee juurde, on tänu mitteametlikele kohtumistele ja kontaktidele muutunud veidi tugevamaks. Vajadus arutada ühiseid küsimusi ning leida lahendusi ühistele probleemidele on loonud võrgustiku, mis võiks mängida väga olulist rolli seoses vahetusprogrammide ja nõustamiskavade, mida võiks arendada teatavate uute ja vanade liikmesriikide vahel.

Leader+ raames toimunud võrgustumise õppetunnid

Uuring tõi välja mitmed raskused ja nõrgad kohad, mille tõttu oli Leaderi algus kehv ning mida tuleks arvesse võtta, pidades silmas:

- koostöövõrgu üksuste loomise õigeaegset algust ja protsessi erinevatel tasanditel alates programmi perioodi algusest ning vajaduse korral konkreetseid tegevusi, mis aitaksid rahuldada kohalike vajadusi (see tähendab järgmist: **1. samm:** õppida tundma kohalike tegevusrühmi ja abisaajaid ning anda neile teavet, mis aitaks neil hakata oma kohaliku arengu strateegiat ellu viima; **2. samm:** toetada kohalike arengustrateegiate rakendamist, edastades teavet ühelt rühmalt teisele, pakkuda otsest tuge konkreetse vajaduse korral, nagu koostöö, temaatiline tehniline abi jne; **3. samm:** koguda teavet saavutatu kohta ning pakkuda tuge programmi lõpuni);
- tulevaste kasutajate kaasamist võrgustumise mehhanismide määratlemisse;
- ühiste vahendite väljatöötamist ja nende kättesaadavaks tegemist erinevatele koostöövõrgu üksustele, nii et viimastel oleks võimalik need vastavalt oma vajadustele lõpuni välja töötada. See tähendaks seda, et kui programmi alguses oleksid Euroopa tasandil kättesaadavad mõned ühised vahendid, võimaldaks see paremat juurdepääsu kogu olemasolevale teabele.

Mõned mõtted, mis võiksid olla tulevikus võrgustike loomisel edu pandiks

Kui rääkida sellest, mida on erinevate Leader-programmide raames võrgustumise vallas ära tehtud, siis esimene õppetund on see, et koostöövõrgu üksused peavad, olgu nende tegevus milline tahes, tundma oma sihtrühma. Mõned üksused on vajaduste ja nende vajaduste rahuldamiseks vajalike parimate strateegiate kindlakstegemiseks kasutanud tõhusalt välisekspertide teenuseid.

Võrgustumine on mõjunud osalejatele positiivselt. See näiliselt lihtne lause võib osalemist tegelikult soodustada. Kohalikud tegevusrühmad, kellel on võrgustike loomise kogemusi ja kes on mis tahes põhjusel leidnud, et võrgustumine on kasulik, on kindlasti kõige paremad eestkõnelejad. Just sihtrühmade esindajad võivad veenda teisi lisandväärtuses, mida võrgustumine võib kaasa tuua, ning sisendada neile, et võrgustike loomisele kulutatud aeg pole raisatud, vaid on investering tulevikku. Miks mitte kujutada ette süsteemi, kus mõned praegused kohalike

tegevusrühmade esindajad (või teiste maaelu arenguga seotud võrgustruktuuride esindajad) töötavad uutes koostöövõrgu üksustes?

Muud võtmeküsimused, mis on olulised tõhusate maaelu arengu võrgustike määratlemiseks ja rakendamiseks:

1. Eelnev teabevahetus: ennekõike peab Euroopa Komisjon selgitama, mida koostöövõrgu üksuselt ametlikult oodatakse, ning tegema seda nii, et liikmesriigid saaksid oma ülesannetest selgelt aru ja suudaksid neid täita nii, et need sobiksid konkreetsete riiklike vajadustega. Selline eelnev selgitamine aitab tulevastel võrgustikupartneritel üksteisega tulevaste vajaduste osas suhelda ning nende „ideaalse võrgustiku“ visioonil hõlmata vastavaid ülesandeid. Samuti saavad koostöövõrgu üksuse huvitatud kandidaadid hakata eelnevalt looma sobivaid partnerlusi ja meeskondi, mis rahuldaksid nende vajadusi, olgu need ametlikud või lähtugu kohalikest vajadustest.

2. Tõhusus: koostöövõrgu üksused peavad näitama Leaderi struktuuridele ja maaelu arenguga seotud isikutele, et võrgustiku tegevustes kaasalöömise nimel tasub kulutada veidi aega ja raha. Koostöövõrgu üksused peaksid keskenduma teemadele, mida sihtrühmad ja võrgustiku partnerid peavad oluliseks. Koostöövõrgu üksuse töö koordineerimiseks ja juhtimiseks ning selle ülesannete täitmiseks on vaja ka piisavalt vastavate oskuste ja kogemustega töötajaid.

Koostöövõrgu üksuse ja maaelu arenguga seotud isikute vahel peavad olema tihedad otsekontaktid ehk koostöövõrgu üksus peab olema kättesaadav. Seda on suhteliselt lihtne teostada piirkondlikul tasandil või väiksemates riikides, kuid see muutub tõeliseks väljakutseks riiklike ja veelgi enam Euroopa võrgustike puhul, mis on tavaliselt kohalikest tasandist väga kaugel. Samuti aitavad otsekontaktid töötada sihtrühma jaoks välja kõige sobivamad vahendid, kuna just otsekontaktide kaudu on võimalik paremini mõista sihtrühmade vajadusi.

3. Toetus: eelnev ja jätkuv toetus on sihtrühma seisukohast oluline ning see aitab ka säilitada riiklike ja Euroopa võrgustike (otsuseid tegevate struktuuride esindajad, spetsialistid, kohalikud tegevusrühmad, kohaliku arenguga seotud struktuurid jne) kaasatust. Kõik partnerid peaksid olema aktiivselt kaasatud ning osalema tuntuvalt oma tasandil (näiteks rakendama kohalikke meetmeid või andma juhtkomiteedele konstruktiivseid ideid). Passiivse hoiakuga partnereid ja osalisi tuleks igati vältida.

4. Koordineerimine: hea koordineerimine on väga tähtis nii võrgustiku sees kui ka suhetes välispartneritega, eriti otsuste tegijatega (prioriteet peab olema komisjonil ja korraldusasutustel). Selline koordineerimine nõuab jõupingutusi ja tugistruktuuridevahelist suhtlemist võrgustiku erinevatel tasanditel, head delegeerimist ning paindlikku ajagraafikut (et vältida uuringute ja ürituste kattumist). Eu-

roopa, riikliku ja/või piirkondliku tasandi struktuuril peaks olema juhtiv roll ning tal peaks olema teatud määral mõjuvõimu, et olla võrgustikus osalejate vahel nn vahekohtunik. Erinevate asutuste (korraldusasutus ja koostöövõrgu üksus) vahel on vaja pidada tõhusat sidet ja teha koostööd, samuti on oluline pikaajaline kavandamine. Aasta tööplaan on kasulik eriti suuremate tegevuste puhul, mis vajavad rohkem organiseerimist ja välisosalejate osavõttu.

Kokkuvõtteks

Leaderi raames rakendatud võrgustumise vahendi tõhusust on juba rõhutatud, pidades eelkõige silmas organiseerimisoskust, töö kvaliteeti, üritusi, pakutavat tuge, dünaamikat ja paindlikkust, sõbralikkust jne. Ometi on ka suuri puudujääke, millele tuleks tulevikus tähelepanu pöörata. Peamised esiletoodud puudujäägid olid järgmised: väga hiline algus mõnikord riiklikul, kuid peamiselt Euroopa tasandil, võrgustiku sõltuvus kohalike tegevusrühmade täielikust osalemisest, kellele võrgustiku eelised on sage li ebaselged, „meeskonnad“, mis on mõnikord olnud liiga piiratud, teravalt tuntav suutmatus avada end maailmale väljaspool Leaderit, koostöövõrgu üksuse piiratud arengu ja innovatsiooni võimalused kogu programmiperioodi hõlmava jäiga avaliku pakkumismenetluse tõttu jne.

Mõned esialgsed soovitusel, mis võivad olla maaelu arengu võrgustiku ees seisvate peamiste väljakutsete lahendamiseks, võib lühidalt kokku võtta järgmiselt:

- alustage õigeaegselt;
- minge edasi samm-sammult;
- eraldage piisavaid ressursse (koostöövõrgu üksustele ning selleks, et tagada maaelu arengus osalejate kaasatus);
- ühitage alati maaelu arengus osalejate vajadused;
- kavandage eelnevalt iga tasandi jaoks hästi läbi mõeldud erinevate rollide ja ülesannete määratlemine ning tagage väga hea koordineerimine ja tihe koostöö nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt.

Dokument, millel käesolev artikkel põhineb, asub Leader+ raamatukogu veebilehel: http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/library/methodology/lpdocuments_en.htm

Täiendav töö veel käib ja vajalik teave tehakse kättesaadavaks Leader+ raamatukogu veebilehel.

ELUKVALITEEDI PARANDAMINE MAAPIIRKONDADES

TAANI

Tunnustav lähenemine

Selle Leader+ projekti raames kaasatakse kohalikke lapsi katsetama uusi kohalikku elu muutvaid meetodeid, ühtlasi on projekt uuenduslik lähenemine, milles võib peituda tuleviku võti.

Taani Lõuna-Jüütimaa kohaliku tegevusrühma juhi Karsten Jensen artikli põhjal

Sissejuhatus

Kui me kõik peame enesestmõistetavaks, et tulevik kuulub lastele, miks ei võiks me siis pidada enesestmõistetavaks, et laste käes võib olla ka tuleviku võti? Selle küsimuse esitas Taani kohalik tegevusrühm, kui kaalus oma projekti raames kaasata kohalikud lapsed maaelu arengusse. Lastel on palju ressursse, mida saab kasutada uudsel ja inspireerival moel ning mis võivad puhuda laste elukohaks olevatele maapiirkondadele sisse uue elu. Väljakutse on seega kasutada neid „looduslikke ressursse“ Leader+ programmi kontekstis, pöörates tähelepanu kohalike muutusi esile kutsuva arengu uudsetele viisidele.

Leader-meetod osutab ainulaadsele viisile, kuidas kohalikud muutused võivad aset leida. Vaadeldes Leader+ programmi raames kasutatud konkreetseid meetodeid, märkame mitmeid huvitavaid algatusi. Käesolevas artiklis tuuakse näiteks tunnustava lähenemise meetod ja selle kasutamist kirjeldatakse seoses kohaliku arengu projektiga, kus sellise protsessi algatajaks oli kohalik algkool. Tunnustava lähenemise meetod on tõenäoliselt lihtsalt üks paljudest meetoditest, mida saab kasutada kohalike muudatuste esilekutsumiseks. Lõuna-Jüütimaa esimene tagasihoidlik Leaderi kogemus selle meetodiga on mitmete algkooliprojektide puhul olnud väga positiivne.

Meetodist

„Tunnustav lähenemine“ on viis, kuidas tuua maapiirkondadesse uut elu, vaadates neid uue nurga alt. Üldiselt kalduetakse keskendumise rohkem sellele, mis muudab maaelu raskeks ja pidurdab selle arengut. Sellest tulenevalt keskendutakse pigem probleemide vältimisele kui muudatuste läbiviimisele, mida me maapiirkondades näha sooviksime. Kuigi see võib tunduda lihtsakoelisena, on see siiski revolutsiooniline ühiskonnas, kus arengut ja muudatuste läbiviimist käsitletakse kui probleemi lahendamist.

Kuidas tulevad head ideed

Tunnustava lähenemise meetodi eesmärk on näidata, et me tõesti suudame kutsuda arengus esile muutusi õigeid küsimusi esitades. Meetod põhineb eeldusel, et kõik laabub paremini, kui ühiskonna liikmeid – üksikisikuid, sidusrühmi ja kohalike ettevõtjaid – tunnustatakse ja austatakse selle eest, mida nad teevad. Seega pöörab meetod tähelepanu ressurssidele ja kohalikul tasandil eksisteerivale seltsimehelikkusele.

Kuigi paljud kohalikud ressursid on teada juba enne meetodi rakendamist, võib esile kerkida ka uusi. See saab toimuda vaid tänu meetodile, mis põhineb üksikisikute, kohalike ühingute, asutuste, eraettevõtete ja teiste laialdasel kaasamisel, kellest mõnedega ei pruugita kohaliku arengu võimalusi kaaludes piisavalt arvestadagi. Eriti torakab see silma, kui mõeldakse lastest kui ressursist ja nende

Vaja on rohkem rühmatööd

võimalusest tegutseda muutuste esilekutsujana. Tõsiasi, et lapsed võivad olla muutuste aktiivsed esilekutsujad, annab juurde uue mõõtme. Näiteks, kui selgitada lastele ideed „kuidas peaks küla tulevikus välja nägema“, annab see täiskasvanute vastutusele hoopis erineva vaatenurga.

Seega on keskustelu protsessi tähtis element, sest see võimaldab mõista ja hinnata kohalikus kogukonnas valitsevaid erinevaid seisukohti. Selline mitmekesisus loob võimalusi, mida saab kaasata konkreetsetesse muudatuskavadesse ja tegevustesse läbi keskustelu, mis ongi tunnustava lähenemise meetodi eesmärk. Meetodit saab kokku võtta järgmiselt:

- valige käsitletav teema;
- tutvuge parimate tavade ja minevikust ja olevikust, mida on uuritud küsitluste teel;
- kujutage tulevikku ette läbi dialoogi ja keskustelu;
- tooge välja ideed ja kindlaksmääratud eesmärkide saavutamiseks vajalikud tegevused.

Konkreetses Leader+ projektist

Lõuna-Jüütimaa Leader+ piirkonnas on meetodit katsetatud mitu korda. Konkreetsed tegevused hõlmasid muu hulgas elanike koosolekuid ja õpitubasid, kus meetodit tutvustati ja katsetati. Seni on meetodit kasutatud kolmes projektis, milles on osalenud paljud maaettevõtjad, kaasa arvatud kohalikud omavalitsused ja üksikisikud.

Üks selline projekt viidi 2004/05. õppeaastal läbi Lõuna-Jüütimaa Skærbæki omavalitsusüksuse Brøns Rejsby Vabakoolis. Leader+ andis koolile kohaliku arengut käsitleva projekti jaoks 17 600 eurot toetust (samapalju saadi Taani riiklikust fondist). Raha kulutati tunnustava lähenemise meetodit käsitleva koolituskursuse korraldamiseks projektis osalejatele (õpetaja, kooli juhtkond ja õpilased), erinevate teabematerjalide ja dokumentide jaoks ning konsultandi palkamiseks, kes jälgiks projekti kulgu ja pakuks tuge. Eesmärk oli teha algust kohaliku arenguprotsessiga, mille käigus keskenduti lapsi silmas pidades järgmistele küsimustele:

„Kuidas saab kohalik kogukond kõige rohkem kasu koolist?“ ja „Kuidas saab kool kõige rohkem kasu kohalikest kogukonnast?“

Tähelepanu keskmes olid edulood ja kogemused, mida kohalikus kogukonnas väärtustatakse ja mida saab seostada kooli kui asutuse, kogunemiskoha ja haridusasutuse ning kohaliku kogukonna vaheliste suhetega. Projekt hõlmas tervet rida esitlusi, kus lapsed said teada, millised positiivsed lood, kogemused ja ideed eksisteerivad kohalikul tasandil. Seejärel pidid lapsed esitlema tulemusi kohalikul seminaril, mille eesmärk oli luua ühine lähtepunkt, kus lapsed ja täiskasvanud jagaksid ühist visiooni konstruktiivsest koostööst kooli ja kohaliku kogukonna vahel.

Konkreetsed sammud

Eespool kirjeldatud protseduur viidi läbi koostöös professionaalse konsultandiga, kes järgis protsessi läbiviimisel seitset määratud sammu.

- Esiteks omandasid õpetajad ja õpilased teadmisi meetodi ja selle tehnikate kohta, kus tähtsal kohal oli oskus esitada õiget laadi küsimusi ning ehitada üles küsitlus.
- Seejärel valisid lapsed välja isikud, keda nad soovivad küsitleda, ning leppisid kokku küsitluse sisus.
- Õpetajad koostasid seejärel kokkulepitud küsimusi sisaldava küsitluse juhendi (põhines laste ja kooli juhtkonna panusel).
- Lapsed võtsid ühendust inimestega, keda nad soovisid küsitleda, ning leppisid kokku kohtumised. Lapsed moodustasid kokkulepitud kohtumispaikades väikesed rühmad.
- Lapsed ja õpetajad panid kõige huvitavamate lugude põhjal paika prioriteetidid.
- Lapsed tõlgendasid seda, mida nad küsitluste käigus teada said, kas näidendi, laulu või videofilmi abil ning kõige nooremad lapsed joonistuste ja kaartide abil.
- Seitsmenda sammuna esitleti laste tõlgendusi kohalikul külaseminaril. Lapsed esinesid ja esitasid oma ideid kogu päeva vältel. Päeva lõpus kutsuti täiskasvanuid esitatud ideedega tööle asuma. Seejärel kirjutati tulemused üles ja anti küla esindajatele, kel oli samuti võimalus lisada omapoolseid märkusi ja ideid selle kohta,

Lapsed tutvustasid oma
järeltusi küla seminaril

kuidas küla võiks tulevikus edasi areneda, arvestades kõikide soove.

Esimesed tulemused

Eespool kirjeldatud laste esitluste põhjal arutasid täiskasvanud, milline peaks olema järgmine samm. Tulemuseks oli mitu erinevat järeltust selle kohta, kuidas aktiveerida koolides töötavaid kohalikke inimesi, anda paremini teavet kohaliku külaelu kohta, organiseerida tegevusi igas vanuses inimestele, meelitada piirkonda rohkem inimesi jne. Esimese sammuna otsustati sisse viia nn külaraamat, et koguda rohkem konkreetseid ideid ja määrata kindlaks prioriteetid. Raamat lasti küla peale ringlema ja kõik kohalikud ühendused võisid sinna oma seisukohad erinevate ideede kohta kirja panna. Selle alusel koostati kohalik ressurside kava koos prioriteetidega, mis hõlmas huvitavaid tegevusi. Üheks selliseks oli kava tunnustada kohalikke ressursse. Selleks ühendati kõik ühendused ja huvirühmad maha joonistatud punase joonega. Külalised said mööda joont minnes külastada projekti algatanud kohalikke ühendusi ja võtmeisikuid.

Pärast projekti lõppu tegutsesid mõned osalejad ühe teise Leader+ rahastatud projekti juures, mille raames viidi läbi „koolituskursus koolitajatele“, mis käsitles „tunnustava lähenemise meetodit maaelu arengut silmas pidades“. Üritus korraldati 2006. aasta augustis ning 17 kilomeetrit pikk punane nõör näitas teed kohalikesse ühendustesse, kus esitleti huvitavaid lugusid nende ühenduste töö kohta. See oli omakorda aluseks järgmisele tunnustavale lähene-misele!

Hiljuti lõppenud projekt on seni võetud vastu entusias-miga, eriti just selles osalenud laste poolt.

Tunnustav lähenemine

Liikmesriik: Taani

Piirkond: Lõuna-Jüütimaa

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Sønderjylland

Rahvaarv: 57 000

Pindala: 1850 km²

Projekti kogumaksumus: 35 200 eurot

EL: 17 600 eurot

Muud riiklikud vahendid: 17 600 eurot

Projekti kehtivusaeg: august 2004 kuni oktoober 2005

Kontaktisik: Karsten H. Jensen

Aadress: Kongevej 57, 6270 Tønder, Denmark

Tel: +45 2042 1989

E-post: karsten@leadersja.dk

Veebileht: www.leadersja.dk

http://www.leadersja.dk/subhtml/lokaludv_boern.pdf

Fotod: Taani riikliku koostöövõrgu üksus

La Casita mängutuba on värviküllane inspiratsioon

HISPAANIA

Laste arengukeskuse mängutuba

Leader+ rahastab spetsialiseerunud lastehoiukeskuse sisustamist, aidates nii kaasa seal käivate laste elukvaliteedi tõstmisele.

Patricia San Segundo (Hispaania Leader+ kohalik tegevusrühm) artikli põhjal

Sissejuhatus

Caspe on umbes 8000 elanikuga omavalitsusüksus piirkonnas, mida tuntakse Mar de Aragóni nime all. Piirkonnas on erinevad sektorid, nagu põllumajandus, karjakasvatus, väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ning teenindus, hästi tasakaalustatud, kasvamas on turismisektor. Sündivus omavalitsusüksuses on kõrge, mis osaliselt peegeldab immigrandide osa elanikkonnast.

Kui Irene Oró Vallésil tekkis idee luua Caspesse laste arengukeskus, olid seal juba olemas täiskasvanutele mõeldud kogukonnakeskus, kogukonna lastesõim ning mängutuba. Irene Oró Vallési projekt viis aga erivajadustega lastele spetsialiseerunud keskuse loomiseni, kus osutatakse teenuseid ka erivajadusteta lastele.

2002. aastal ostsid Irene Oró Vallés ja tema abikaasa Caspes maatüki, kuhu nad ehitasid kahekordse maja. Ülemisel korrusel on pere eluruumid, alumisel asub aga laste arengukeskus, mis avas oma ukseid 15. märtsil 2003.

Irene Oró Vallés selgitab, kuidas keskus oma nime sai: „Olin Barcelonas laste puuete diagnoosimise ja ravi

kursustel ning kui ma seal oma projekti ideed mainisin, ütles keegi, et meil Barcelonas on juba üks selline La Casita nimeline keskus. Alates sellest hetkest olin nimes kindel.”

Hoolitsemine kohaliku kogukonna ühe osa eest

„Minust pidi saama medõde,” räägib noor ärinaine Irene Oró Vallés, kes viis Zaragozas (Caspes omavalitsusüksuses) ellu laste harmoonilise arengukeskuse – La Casita – idee.

Kuid vabatahtlik töö puuetega inimestega Alcañizis muutis tema ametivalikut. Ta hakkas õppima valdkonda, mis käsitleb vaimse puudega inimeste eriharidust, ning osales lisaks erinevatel koolitustel, mis olid seotud nende inimeste raviga, samuti õppis ta laste massaaži.

Õpingute lõppedes asus ta tööle Zaragoza erinevates vaimse puudega inimeste kutsekeskustes ning käis hooldamas erivajadustega lapsi nende kodudes. Alles siis, kui tema abikaasa leidis töö nende kodulinnas Caspes, hakkas ta ka ise seal töökohta otsima.

Spetsialiseeritud teenuse pakkumine ...

La Casita pakub erivajadustega lastele raviteenust ja teraapiat, kuid on mängukohaks ka kõigile teistele lastele. Keskuse lahtiolekuajad on palju paindlikumad kui riiklike asutuste omad, lisaks pakutakse ka lapsehoiuteenust, mis tähendab seda, et lapsed viiakse hommikul kooli ja tuuakse pärast keskusesse, kus nad saavad üksteise seltsis rohkem aega veeta.

Keskuses käivad lapsed on tavaliselt vanemad kui kolm aastat ja on seega söimeeast väljas. 2006. aastal käis keskusel iga päev üksteist last vanuses poolteist kuni seise aastat. Kaheksa last käivad keskuse mängutoas, ülejäänud lastest kaks sündisid enneaegsetena ja neil on mitmeid erivajadusi ning üks põeb hüpotooniat, mis tähendab, et tema kontroll lihaste üle on vähene.

... aastaringselt

Pühad ja nädalalõpud on La Casitas väga tegusad. Sageli peetakse seal kuni 12aastaste laste sünnipäevi, samuti on nii erivajadustega kui ka tavalistel lastel võimalik olla keskusel laupäeva hommikust pühapäeva pärastlõunani. Et kõigega oleks võimalik toime tulla, on Irene palganud endale appi kohaliku lasteaia eriharidusega kasvataja.

Irene Oró Vallés on üks nendest inimestest, kellel on kuhjaga energiat ja kellel tekib pidevalt uusi ideid, mida La Casitas veel ette võtta. Potentsiaalse sihtrühma huvipuuduse tõttu on jäänud teoks tegemata ainult üks ideedest. Idee seisnes kursuse korraldamises alla kolmeaastastele vaimse ja füüsilise puudega lastele, kuna sarnane kursus vanematele lastele oli kohalikus spordikeskuses juba läbi viidud. Irene korraldas lapsevanematele aga imikute massaaži kursuse, mida loodab peagi korrata, kuid siis juba parema eelneva reklaamiga.

Irene korraldab igal võimalusel vanematele lastele ekskursioone Caspest väljapoole. Eelmisel aastal käisid nad näiteks Zaragoza lõbustuspargis. Koolivaheaegadel käib keskusel tegevus päevad läbi. Ümber keskuse köögilaua toimuvad erinevad õpitoad, kus tegeletakse käsitööga, mängitakse lauamänge ja „köögimänge ilma söögitegemiseta“. Pühade ajal (näiteks jõulude ajal) korraldatakse lastele ka pidusid.

Leader+ abistav käsi

Keskuse, mille disainis ja kujundas Irene, sisustamist ning mängude ja mänguasjade hankimist toetas Leader+. „Mis

lastele kohe esmapilgul meeldivad, on pörand ja pallimeri,“ räägib Irene. „Kõik ütlevad, et tahavad siin oma sünnipäeva tähistada ja kui on aeg lõpetada, hakkavad mõned lapsed jonnima ega taha koju minna.“

Irene Oró Vallés ei kahetse hetkegi, et end projektiga sidus, ja igal võimalusel inspireerib ta teisi midagi sarnast ette võtma. Näiteks tutvustas ta oma tööd naaberlinnas Barbastros korraldatud naistevõtjate päeval. Ürituse korraldasid linnavolikogu, Somontano Arengukeskus ning Somontano piirkond.

Laste arengukeskus

Liikmesriik: Hispaania

Piirkond: Aragón

Kohaliku tegevusrühma nimetus: CEDEMAR, Centro para el desarrollo de las Comarcas del Mar de Aragón

Rahvaarv: 22 216

Pindala: 1988 km²

Projekti kogumaksumus: 26 830 eurot

EL: 4025 eurot

Muud riiklikud vahendid: 4025 eurot

Erakapital: 18 780 eurot

Projekti kehtivusaeg:

detsember 2002 kuni september 2003

Kontaktisik: Irene Oró Vallés

Aadress: C/. Diputación,7 50700 Caspe (Zaragoza)

Tel: + 34 976. 63. 30. 64

E-post: lacasitairene@yahoo.es

Fotod: Hispaania riikliku koostöövõrgu üksus

LISANDVÄÄRTUS KOHALIKELE TOODETELE

Kampaania kohalikus ostukeskuses ...

ROOTSI

„Toidusaarel” Gotlandil luuakse koostöövõrke müügi edendamiseks

Eduka piirkondliku kaubamärgi loomine ei sõltu üksnes õigest tootest, vaid ka asjakohasest turustamisvõrgust.

Sissejuhatus

See Leader+ projekt on aidanud kaasa ettevõtte loomisele, mis müüb saare toiduainetootjate (Säljbolag för livsmedelsproducenter) toodangut ning on leidnud selleks uued võimalused ka Rootsi mandriosas. See on Matön Gotlandi („Toidusaar” Gotland) juhitud võrgustumisprojekt, mille kohalik tegevusrühm Leader+ Gotland valis 2005. aastal saare parimaks projektiks.

„Matön Gotland ja selle turustaja teevad head tööd ja on võimaldanud meil pidada traditsioonilisi talusid, töödelda oma tooteid ise ning hõivata täiesti uusi turge. Leader+ on andnud meile ainulaadse võimaluse, mida me püüame kasutada ja edasi arendada nii hästi kui võimalik,” räägib Gotlandi keskel Roma vallas asuva Ejmundi farmi omanik ja projekti juht Odd Norman.

Gotlandi elanikud on pidanud alati otsima uusi elatusvahendeid ja turge oma toodetele, püüdes leida nišši, mis eristaks neid sellest, mida pakutakse mujal.

Võrgustumisel põhinev lähenemine jaemüügile

Matön Gotland on seitsme kohaliku toiduainetootja koostööprojekt. Võrgustik on kaasatud mitmetesse tegevustesse, mille eesmärk on täiendada turuteadmisi ning parandada kohalike toiduainete kvaliteeti ja müüki. Projekti toetab mitu kohalikku ja piirkondlikku asutust, sealhulgas Leader+ Gotland. Ühest Matön Gotland võrgustiku juhitud arenguprojektist sai alguse kõnealune ühine müügifirma tänu müügitegevusele, mis oli suunatud Stockholmi turule ja Gotlandit külastavatele turistidele. Kõnealust projekti on rahastanud Leader+ Gotland. 50% rahast eraldati Stockholmi piirkonnas võrgustiku tooteid turustava müügimehe palkamiseks. Ülejäänud 50% kasutati jaemüügi (toidumesside) korraldamiseks Visby sadamapiirkonnas 2005. aasta suvel ning ühise talupoe pidamiseks 2006. aasta turismihooajal.

Selline tegevus on kahtlemata aidanud kaasa Matön Gotlandi seitsme liikmesettevõtte edule. „Meie käive on

... millele aitab aeg-ajalt kaasa mõni lauluke

projekti ajal kahekordistanud ning me oleme isegi veel ühe inimese tööle võtnud. Sama lugu on ka ülejäänud kuue projektis osaleva ettevõttega," ütleb Odd Norman rõõmsalt ja rahulolevalt.

Edu saladus

Edu saladus peitub põhiliselt seitsme partneri koostöövõimes ning kohaliku tegevusrühma suutlikkuses aidata nendel väiketootjatel jõuda suurtele turgudele nagu näiteks Stockholmi turg. Seitse tootjat, kes kõik toodavad erinevaid toiduaineid, on loonud ühistu, jaemüügifirma ning ühise turustuskanali. Jaemüügifirma tegeleb reklaamiga, eesmärgiga teha koostööd Stockholmi ja Mälareni järve ümbruse poodide ja toidupoodide kettidega. Poodides korraldatakse esitlusi ja muid turustustegevusi ja seda teevad tootjad ise. Nii tekib tarbija ja tootja vahel isiklik kontakt ja tänu sellele on hakanud Gotlandil toodetud toiduaineid müüma juba umbes 30 poodi.

Kaubamärk koos personaalse looga

„Me pakume kliendile võimalust kohtuda isiklikult pagari, kaluri ja põllumehega otse poes ning seega saame müüa oma tooteid „loo sisse pakituna“. Väga oluline on rääkida oma minevikust ja toodetest, mida sa müüd. See tagab läbipaistvuse, jälgitavuse ja annab kliendile turvatunde, mida ka väga hinnatakse,” selgitab Odd Norman.

Matön Gotland koosneb järgmistest saare toodangut pakuvatest ettevõtetest ja toiduainetootjatest: Ejmundi farm, Eskelundi pagaritöökoda, Widegreni farm, Kattham-

marsviki suitsutuskoda, Gute lihakarn; Stafva Talujuust ja Swegro Gotland.

„Meie ambitsiooniks on pakkuda kõrgekvaliteedilisi tooteid. Me kasutame vaid parimaid tooraineid Gotlandi parimatest taludest. Köögiviljad on kasvanud Gotlandi viljakas mullas ja loomi on kasvatatud loomulikes tingimustes suure armastuse ja hoolega,” jätkab Odd.

Gotlandi tooted pole kunagi varem nii populaarsed olnud. Pääaegu igal nädalal räägitakse kohalikus raadios või ilmub riiklikes ajalehtedes mõni kiitev artikkel trühvliite, liha, köögiviljade või teiste Gotlandil toodetud kaupade kohta. Matön Gotland räägib omakorda meediale lugusid liikmesettevõtetest, näiteks, kuidas nad toimivad ja kuidas tooteid arendavad. See on hea reklaam mitte ainult tootjatele ja toodetele, vaid kogu saarele.

Kliendilähedane väiketootmine

Esialgne projekt kestab kaks aastat ja praegu (2006) on käimas teine aasta. Kuna paljudel rootslastel on Gotlandist tänu suvistele külastustele head mälestused, aitab see kaasa kohalike, tuttava päritoluga toodete turustamisele ja klientuuri kindlustamisele, mis suviti kümnekordistub. Tavaliselt on Gotlandi ilmad Rootsi parimad, õigupoolest paistab Gotlandil päike enamatel päevadel aastas kui Mallorcal!

Gotlandi loodus ja kultuur mängivad saare arengustrateegias suurt rolli. Öeldakse isegi, et „Gotlandil viibimine on nagu Rootsist lahkumata välismaal olek.“ See ongi põhjus, miks nime Gotland kasutatakse katuskaubamärgina kõrvuti ettevõtete endi kaubamärkidega. Matön Gotland loob mitme toiduketi erinevate toodete turuliidriks olevate kaubamärkide kõrvale oma kvaliteedimärgi.

Toit on turismi oluline osa

Veelgi suurema tähelepanu võitmiseks teeb Matön Gotland koostööd turismiorganisatsioonidega, kuna toit mängib saare külastamisel suurt rolli. „Toit ja elamus“ on üha enam kanda kinnitav mõiste, mille on omaks võtnud isegi Rootsi valitsus, kes on tõdenud, et „Tihedal koostööl kohaliku ja piirkondliku toidu ning turismi vahel on arengupotentsiaali.“

Gotlandilt pärit toitude hulgas on palju delikatesse ja turistid saavad tõelise kulinaarse elamuse osaliseks, mis põhineb kvaliteedil, teadmistel ja hoolet. Kulinaarturismi näiteks tuuakse Toscana piirkonda Itaalias.

Leader+ tugi Gotlandile on hindamatu

Toiduainete töötlemine ja turism on Gotlandi kõige tähtsamad majandusharud. Gotlandi omavalitsus ning struktuurifondide eesmärk 2: Saared ja ALMI Business Partners on viimastel aastatel jõud ühendanud. Nende ühise töö ja tehnosiirde tulemusel on paranenud turundusoskused ning samas valdkonnas tegutsevate ettevõtete vaheliste koostöövõrkude loomine. Kõik see on loonud kindla põhja saare väikeettevõtete laienemisele ning võrgustumisprojekt Matön Gotland on üks paljudest saare edulugudest.

„Loomulikult me paneme oma ettevõtete arvelt palju aega ja raha projekti Matön Gotland, kuid struktuuride

Loomi kasvatatakse loomulikes tingimustes

nagu Leader+ Gotland abita poleks me kunagi suutnud niimoodi töötada ega saavutada seda, mida me oleme siiani saavutanud. Leader+ projekti heaks küljeks võrreldes teiste finantstoetuse vormidega on selle sirgjoonelisus ja peaaegu igasuguse bürokraatia puudumine, mida me erasektoris eriti hindame. Ometi ei tähenda see seda, et meid ei kontrollitaks. Leader+ Gotland jälgib meie projekti kulgu ning kontrollib meie tööd, kuid see on ka meie endi kasuks. Me juhime seda projekti koostöös ALMI Business Partnersiga, kes meid samuti igati toetab. Meie töömeetod ja -stiil on kergesti ülekantavad ning neid saab kasutada ka teist liiki ettevõtete või piirkondade puhul. Me oleme rõõmuga nõus ülekandmise juures abistama,” ütleb Odd Norman lõpetuseks.

Matön Gotland

Liikmesriik: Rootsi

Piirkond: Gotland

Kohaliku tegevusrühma

nimetus: Leader+ Gotland

Rahvaarv: 57 300

Pindala: 3140 km²

Projekti kogumaksumus:
297 826 eurot

EL: 59 565 eurot

Muud riiklikud vahendid:
89 348 eurot

Erakapital: 148 913 eurot

Kontaktisik: Odd Norman

Aadress: Ejmunds Gård,

620 23 Romakloster

Tel: +46 706 735 401

Faks: +46 498 505 03

E-post: info@ejmunds.se

Veebileht: www.matongotland.se

www.godagotland.se

Fotod: Rootsi riikliku koostöövõrgu üksus

IIRIMAA

Glenbarrow Farmsi kaubamärk loob lisandväärtust

Projekt, mis tõstab esile selle Leader+ kohaliku tegevusrühma rolli tugeva piirkondliku identiteediga kvaliteettoote väljatöötamisel.

Sissejuhatus

Laois' maakond asub Iirimaa sisemaal ja selle pindala on peaaegu 172 000 hektarit. Umbes 70% rahvastikust elab maapiirkondades ja 20%-le on põllumajandus peamiseks sissetulekuallikaks. Maakonnas on 3000 talupidamist, kusjuures ühe talu keskmine suurus on 30 hektarit.

Leader+ raames valis kohalik tegevusrühm Laois LEADER Rural Development Company (Laois LEADER) teemaks „Lisandväärtus kohalikele toodetele“. Tegevusrühm oli varem teinud Leader II raames palju tööd väikese sissetulekuga talunike heaks, aidates neil sissetulekute suurendamiseks arendada ettevõtteid ja oskusi ning otsides strateegiaid, mis tagaksid talunike elatusallika elujõulisuse ka pikemas perspektiivis. Samuti oli tegevusrühm viinud Leader II raames läbi suurema uuringu piirkondliku kaubamärgi väljatöötamise teostatavuse kohta. Pärast tarnijate, jaemüüjate ja tarbijate küsitlemist jõudis Laois LEADER järeldusele, et ideel on potentsiaali, kui rajada asi Laois' inimeste lojaalsusele oma piirkonna suhtes, arendades välja turuniši kohalikul toorainel põhinevatele ja kohapeal toodetud kvaliteetsetele talutoodetele.

Piirkondliku kaubamärgi loomine

Piirkondliku kaubamärgi loomisel oli mitmeid väljakutseid, sealhulgas kaubamärgi väljatöötamist jälgiva organisatsioonilise struktuuri loomine. Kuna kaubamärk keskendub kvaliteetsetele toodetele, kvaliteedi tagamisele, ohutusele ja jälgitavusele, on standardid ja menetlused väga olulised. Samuti oli vaja kaasata kohalikud toiduinete töötajad, edendada nende ja tootjate vahelisi sidemeid ning töötada välja turundusalaseid algatusi.

Laois LEADERi esimeseks sammuks oli võtta ühendust kohaliku lihatöötlejaga ning teha ettepanek töötada välja esmaklassilist toodet hõlmav kohalik kaubamärk. Vastutasuks hinnakokkuleppe eest tarnijatele tagatakse töötajale kvaliteetne tooraine. Kohalikkude toodet müüdad Laois'is omakorda kõrgema hinnaga. Pärast läbirääkimisi oli töötajate põhimõtteliselt nõus sõlmima kohalike talunikega kokkuleppe, mille alusel oleksid tagatud nii kvaliteet kui ka hind.

Toetus ja suutlikkuse tõstmine ...

Kui kokkulepe oli saavutatud, sai Laois LEADER hakata tegelema järgmise ülesandega – projekti toetamine ning tarnijate suutlikkuse tõstmine. Korraldati mitu kohtumist, kus kohalikele talunikele selgitati, kuidas projekt annab nende toodetele lisandväärtust. Huvi projekti vastu oli väga suur ja paljud talunikud nõustusid osalema.

Seejärel otsustas kohalik tegevusrühm luua struktuuri, mille kaudu oleks võimalik kohalikkude kaubamärki luua. Võeti ühendust organisatsiooniga Irish Co-operative Organisation Society, et saada tuge sellise koostööstruktuuri loomiseks, mida omaksid, haldaksid ja juhiksid kohalikud talunikud. Ühistu sai nimeks Glenbarrow Farms. Seejärel võttis Laois LEADER ühendust riikliku asutusega Teagasc (pakub uurimistegevust, koolitust ja nõuandeteenuseid põllumajanduse ja toiduainete sektoris) ning sai selle tegevjuhilt lubaduse osaleda Glenbarrow Farmsi juhatuse töös.

Kuna osalevatel talunikel puudusid oma koostööorganisatsiooni juhtimise kogemused, tegid Leaderi töötajad nendega tihedat koostööd, pakkudes asjakohast koolitust, aidates välja töötada ühistu struktuuri ning tõstes nende suutlikkust, nii et nad saaksid edaspidi asjaajamisega ise hakkama.

... ning kvaliteedi tagamine

Kui põhimõtteline kokkulepe oli olemas ja organisatsiooniline struktuur paigas, keskenduti kvaliteedi tagamisele. Tuli kindlaks määrata standardid ning välja töötada koolitus- ja kontrollisüsteem, et tagada nende standardite järgimine. Glenbarrow Farms töötas koostöös Teagasciga välja talunikele mõeldud kvaliteedi tagamise alase koolitusprogrammi. Samuti loodi kontrollisüsteem, mis hõlmab Teagasci ja toiduainete töötajate kontrollkäike taludesse. Kõik need algatused tagavad, et nii toiduainete töötajate kui ka tarbijate saavad Glenbarrow Farmsi nime all kvaliteetseid tooteid.

Samuti oli vaja pidevalt tõsta toodete kvaliteeti. Selleks korraldas Glenbarrow Farms talunikele käike tehasesse. Üks algatustest hõlmas ka käike taludesse, mille eesmärk oli näidata parimaid tavasid ning luua foorum kvaliteediprobleeme käsitlevatele aruteludele. Toodete kvaliteedi pideva tõstmise tagamiseks on Glenbarrow Farms teinud koostööd kohaliku kariloomade turuga, et need müüks Glenbarrow Farmsi kvaliteettoodeteks sobivaid tõuge.

Koostöö ja usaldus

Laois LEADER on teinud talunike ja töötajate vaheliste suhete loomiseks ära väga palju tööd. Traditsiooniliselt

Glenbarrow kaubamärgi ametlik esitlus ...

... ja ametliku heakskiidu kinnituse saamine

on need suhted olnud keerulised, kusjuures usaldamatus on olnud mõlemapoolne. Selleks et piirkondlik kaubamärk oleks edukas, on vaja, et erinevate osapoolte vahel valitseks partnerlustunne. Projekti edenedes aitas Laois LEADER seda tunnet luua.

Toodete ühise turustamisalgatuse väljatöötamine oli projekti liikumapanemise võti. Laois LEADER andis turustamisalaste ja reklaammaterjalide väljatöötamiseks toetust 20 000 eurot. Lisaks sellele aitas tegevusrühm teha Glenbarrow Farmsile kättesaadavaks toiduainete turustamist käsitlev eksperdiabi ühe rahvusvahelise toiduainete ja jaemüügi kontserni kaudu. Samuti seati sisse sidemed liri Toiduametiga Bord Bia, mis töötab toiduainete turu arendamise vallas.

Mõned projekti tulemused

Hetkel on ühistul Glenbarrow Farms 180 talunikust liiget. Liikmed maksavad liitumisel ühekordse maksu ning seejärel väikese tasu iga töötlemisele mineva looma eest. Sel viisil majandab ühistu end ise.

Töötlemisettevõtte ja talunike vaheline leping on olnud jõus kolm aastat ning vastastikune usaldus ja austus on kasvanud, mis on sellistes olukordades tavaliselt haruldane. Kuna projekti ulatus on kasvanud, on laienenud ka toodete müük. Tänu projektile on töötlevale ettevõttele kvaliteetse liha tarne tagatud. See on võimaldanud neil saada kõrgetasemelisi rahvusvahelisi kliente.

Glenbarrow Farms toetus väga tugevalt tegevusrühmale Laois LEADER, kes suunas ühistu strateegilist arengut, toetas suutlikkuse tõstmise meetmeid, toetas koolituslaseid algatusi ning lõi sidemeid asutustega, kes olid võimelised ühistut aitama. Kuigi Leaderi-poolne rahaline toetus oli suhteliselt tagasihoidlik, siis seda suurem tähtsus oli kohaliku tegevusrühma tehnilisel toel ja personali poolt investeeritud ajal. Projekti eesmärkide saavutamisel oli sellisel nõuandval rollil otsustav tähtsus. Glenbarrow Farms kavatseb organisatsiooni haldamiseks värvata koordinaatori. Ühistu juhatus on koostanud ühistu eeskirjad ning osaleb riikidevahelises Leaderi projektis TRAIL, mis hõlmab strateegilist planeerimist kohalikele toodetele lisandväärtuse loomise kontekstis.

Kokkuvõttes on projekt andnud Laois' arengule väga olulise tõuke. 2004. aastal oli Glenbarrow Farmsi panus kohaliku majandusse 248 000 eurot ja kuigi see 2005. aastal veidi langes, on samasugust panust oodata 2006. aastal. Tulevikku silmas pidades peetakse Glenbarrow Farmsi märkimisväärseks majandust edasiviivaks jõuks Laois'is.

Glenbarrow Farms

Liikmesriik: Iirimaa

Piirkond, ala: Piiriala, regiooni kesk- ja lääneosa, Laois' maakond

Kohaliku tegevusrühma

nimetus: Laois LEADER Rural Development Company

Rahvaarv: 59 000

Pindala: 1720 km²

Projekti kogumaksumus:

45 592 eurot

EL: 24 796 eurot

Erakapital: 20 796 eurot

Projekti kehtivusaeg: 2002 kuni 2006

Kontaktisik: Anne Goodwin

Aadress: Peppers Court, Portlaoise, Co Laois, Ireland

Tel: +353 502 61900

Faks: +353 502 61902

E-post: agoodwinll@eircom.net

Veebileht: www.laois-leader-rdc.ie

Fotod: liri riikliku koostöövõrgu üksus

LOODUS- JA KULTUURIVARADE TÕHUSAIM KASUTAMINE

ITAALIA

Piirkonna edendamine sertifitseerimise kaudu

Kuidas kohalik tegevusrühm saab võrgustike ja sertifitseerimise abil arendada ning kaitsta oma territooriumi loodus- ja kultuuripärandit.

Deborah Scorzelli, INEA (Itaalia Riikliku Põllumajandusökonomika Instituudi) teadlane

Sissejuhatus

Montagna Vicentina kohalik tegevusrühm SCARL viib ellu keerulist projekti „Alade sertifitseerimine keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteemi (EMAS)¹ alusel“, mille eesmärk on kaitsta keskkonnapärandit, parandada territoriaalset korraldust ning edendada põllumajandus- ja toiduainete sektori ja turismitegevuse säästva arengu mudelit.

Füüsiliselt on selle territooriumi näol tegemist sisemaal omaste sotsiaalmajanduslike tunnustega tüüpilise Alpe ümbritseva alaga. Seega lisanduvad vananevale rahvastikule ja madalale iibele ebasoodsad geomorfoloogilised omadused, mis on pidurdanud selle ala sotsiaalmajanduslikku arengut. Tööstustegevus on seal marginaalne (põhiliselt suurte tegevuse alustamise kulude ja keerulise logistika tõttu) ning põllumajandussektor on teataval määral ebasoodsas olukorras. Sellele vaatamata on mõnes paigas, eelkõige Asiago, Recoaro Terme ja Tonzza platoodel ülimalt väärtuslik looduskeskkond, mis on võimaldanud turismisektoril pidevalt areneda. Kuigi turismitegevuses on valdavad suvised ekskursioonid, pakutakse ta taliturismi (murdmaasuusatamine), ajaloo- ja kultuurireise (näiteks Esimese maailmasõja lahingupaigad Ortigara ja Cima Doldici) ning puhkust kuurortides.

Toimetulek proovikividega

Selleks, et täita piirkonna vajadusi ning olla samas teadlik nende alade loodusliku ja ajaloolis-kultuurilise terviklikuse säilitamise vajadusest, koostas Montagna Vicentina kohalik tegevusrühm paikkonna arengukava. Arengukava on seotud 18 (üheksast avaliku ja üheksast erasektori) organisatsioonist koosnev partnerlus. Kava peamiseks inspiratsiooniks ja tähelepanu keskpunktiks on areng, mis tugineks nii majanduslikust, sotsiaalsest kui ka keskkonna seisukohast säästvale tegevusele. Viimase osas rõhutab

kohalik arengukava keskkonnapärandi tähtsat osa säästvas sotsiaal-majanduslikus arengus ja selle panust kohalike kogukondade elukvaliteedi parandamisse.

Territooriumi ja programmi kontekstis rakendatakse EMASi alade sertifitseerimise projekti (kohaliku arengukava 9. tegevusvaldkond) nii ettevõtetus- kui ka poliitilises sektoris. Selle eesmärk on muuta kohalike omavalitsuste ja ettevõtete suhtumist. Kohalik tegevusrühm usub, et see on ainus viis aktiivselt edendada uut territoriaalset arengu mudelit, millega kõik osapooled oleksid tõepoolest päri.

Algatuse edasiarendamine Leaderi raames

Märgist „Kvaliteet ja keskkond“ kandva territoriaalse tootemargi väljatöötamiseks astuti samme juba Leader II raames.

Kohaliku arengukava kohaselt on territoriaalse sertifitseerimise eesmärk edendada austust keskkonna vastu ning parandada elu- ja töö kvaliteeti ning Montagna Vicentina tooteid ja teenuseid.

Projektiga kavatakse seda ala arendada kokkulepitud otsuste tegemise korra alusel ja see hõlmab keskkonnapärandi kaitset, territoriaalse korralduse parandamist ning põllumajandus- ja toiduainete sektori ja turismitegevuse säästva arengu mudeli edendamist.

Seega on kohaliku arengukava eesmärk tõsta vahendite optimaalse kasutamise teel konkurentsivõimet ning liigitada erinevad turismiteenused ja kohalikud vaatamisväärsused, kaitstes ühtlasi keskkonda. Kavandatav tegevus hõlmab järgmist:

- tüüpilise kohaliku tootmise kvaliteedi- ja keskkonnajuhtimise lähenemisviisi edasine arendamine ja täiustamine;
- keskkonnajuhtimissüsteemi (EMS) rakendamine kohalikes põllumajandus- ja toiduettevõtetes ISO 14001 sertifikaadi omandamiseks;
- turismiteenustele EÜ ökomärgise saamine;
- EMASi keskkonnajuhtimissüsteemi kasutamine mõnedes piirkonna omavalitsustes.

¹ Keskkonnajuhtimis- ja auditeerimissüsteem (EMAS) on vabatahtlik süsteem ettevõtetele, kes soovivad hinnata ja parandada oma keskkonnategevuse tulemuslikkust. Osaleda võivad kõik Euroopa Liidu liikmesriikides ja Euroopa Majanduspiirkonnas tegutsevad eravii avaliku sektori ettevõtted.

Osa laiemast võrgustikust

Lisaks kohalikele tegevusrühmale, kelle roll on peamiselt juhendav, viivad sertifitseerimisega seotud tegevust ellu seitset kohalikku omavalitsust hõlmav mägikogukond, CURA (rakendusuringuid teostavate ülikoolide konsortsium), Padova Ülikooli keemilise tehnoloogia teaduskond ja ARPA Veneto (Veneetsia piirkondliku keskkonnakaitse ja keskkonnakahjustuste ennetamise agentuur). Projekti otseseks abisaajaks on mägikogukond (kes saab ja haldab rahalisi vahendeid) ning tema ülesandeks on eri tegevusetappide tehniline ja poliitiline kooskõlastamine. CURA vastutab rakendamiseks vajaliku kavandamise ja konsulteerimise eest.

Seejärel laieneb algatus suurele kaudsete abisaajate võrgustikule, mis hõlmab näiteks omavalitsusi ja ettevõtteid, kes on määratud kindlaks (või kelle kindlaksmääramise protsess on käimas) organisatsioonidena, kus sertifitseerimissüsteemi kasutama hakatakse. Need kaudsed abisaajad valib välja mägikogukond, kes esmalt peab kohalike huvitatud osapooltega nõu ja kaasab nad seejärel sertifitseerimisprojekti(desse).

Projekti etapid ja kulud

Planeerimisdokumendis on kokku lepitud algatuse jaotamine kolmeks paralleelseks etapiks:

- „kvaliteedi/keskkonna” tootemark,
- „ökomärgis”,
- territoriaalne keskkonnajuhtimine.

Kolme etapi rahastatavad tegevusvaldkonnad on järgmised:

kvaliteedi/keskkonna tootemark:

- potentsiaalsete tootemargis osalejate kindlaksmääramine;

- juba kasutatavate spetsifikaatide kasutamise auditeerimine;
- nõuanded ISO 14001 sertifikaatide katseprojektide rakendamiseks ettevõtetele, kes spetsifikaate kasutavad;

ökomärgis:

- potentsiaalsete ökomärgist kasutatavate turismirajatiste (hotellid, laagriplatsid jms) kindlaksmääramine;
- teabe jagamine ja ökomärgise edendamine kindlaksmääratud organisatsioonides;
- nõuanded mõnede ökomärgise sertifikaatide katseprojektide rakendamiseks;

territoriaalne keskkonnajuhtimine:

- omavalitsuste struktuuri analüüs;
- andmete kogumine omavalitsuste esialgse keskkonnaanalüüsi jaoks (mida nõutakse EMASi määrusega);
- reklaami-/teavitustegevus;
- nõuanded EMSi rakendamiseks omavalitsustes;
- süsteemi toimimise mõõtmiseks vajalike näitajate rakendamine;
- omavalitsustes EMSi rakendama määratud töötajate tehniline koolitamine.

Nende kolme etapi elluviimise erikulud on vastavalt 83 500 eurot, 67 500 eurot ja 473 464 eurot. Lisaks sellele on projekti kooskõlastamiseks ja raamatupidamisarvestuseks eraldatud 12 800 eurot, nii et kogumaksumuseks on 637 264 eurot.

Kuigi projekti iga etapp edeneb erineva tempoga, võib juba eristada teatavaid tulemuslikkuse näitajaid.

„Kvaliteedi/keskkonna” tootemargi jaoks väljatöötatud tootmisjuhiste kohaldamisega on ühiselt seotud ligi 10 piima- ja lihasektori ettevõtet, kuigi eesmärgi – 30 organisatsiooni osalemise – saavutamiseks on ühendust võetud

Isegi talvel on piirkonna võlu ilmselge

ka paljude teistega. Nende 30 ettevõtte hulgast valitakse sõltuvalt nende huvist mõned ISO 14001 keskkonnasertifikaadi katseorganisatsioonideks. Algatuse läbiviijad on juba kindlaks määranud kolm juhtivaks ettevõtteks peetavat organisatsiooni, kes võiksid sertifitseerimissüsteemi arendada, kuid nende arv peaks edaspidi kasvama.

Märgistamine ja sertifitseerimine

Ökomärgise osas kavatseb kohalik tegevusrühm valida piirkonnas juba kindlaksmääratud erinevaid turismiteenuseid pakkuvate ettevõtete hulgast välja 300-lise rühma. Tegevusrühm selgitab välja selle rühma teadmised ja huvi sertifikaadi vastu ning valib välja vähemalt kümme ettevõtet, kes hakkavad ökomärgistamist katseprojektina ellu viima.

Omavalitsuste EMASi sertifikaatide osas on juba toimunud mitu kohtumist omavalitsuste juhtide ja haldusasutuste tehniliste töötajatega. Kohtumiste eesmärk oli tõsta teadlikkust vajaliku sertifitseerimisprotsessi kohta ja seda ette valmistada. Kohtumiste käigus tuli ilmsiks ka asjaolu, et projekti läbiviimiseks vajalikku pühendumust ei teadvustata. Sellest tulenevalt peab tõenäoliselt tõhustama koolitustegevust.

Sertifitseerimise esialgsed tulemused ja tulevikulootused

Kohalikul tasandil on juba saavutatud mõningaid esialgseid tulemusi:

- kohalike oskuste paranemine keskkonnajuhtimise valdkonnas, mis (osaliselt) tuleneb kavandatud koolitus- ja teadlikkuse tõstmise alasest tegevusest;
- uute ametikohtade loomine (eelkõige siseaudiitorid) ja tööhõive tõus või stabiliseerumine sertifikaadi omandanud sektorites;
- keskkonnajuhtimise puudulikkusest ja vastavatest rahalistest trahvidest tingitud kulude vähenemine nii era- kui ka avaliku sektori organisatsioonides;
- organisatsioonide töökorralduse paranemine (näiteks tegevuse üldise optimeerimise, personalijuhtimise, kommunikatsiooni ja õnnetusjuhtude ning jäätmete vähenemise osas) tänu sertifitseerimise käigus rakendatud korra abil väljakujunenud juhtimiskultuurile;
- kohaliku põllumajandus- ja toiduainete toodangu väär-

Projekti võtmesõna on austus keskkonna vastu

tuse kasv (tootemargi ja ISO 14001 sertifikaadi kaudu), turismiteenuseid osutavate asutuste liigitamine ja sellest tulenev Montagna Vicentinat külastavate turistide lojaalsus;

- jäätmehoolduse optimeerimine (eelkõige on kasvanud sorteeritud jäätmete kogumise protsent).

Eeldusel, et sertifitseerimisalgatust rakendatakse ka mujal, võib pikaajalise mõjuna näha piirkonna keskkonnanakvaliteedi üldist paranemist, territooriumi imago uuendamist ja selle säästva arengu mudeli kasutuselevõtmist.

Edukus võrgustike abil

Projekt näitab ka seda, kuidas sertifitseerimiseks, eelkõige EMASi raames toimuvaks sertifitseerimiseks kehtestatud nõuded on sügavalt seotud Leaderi filosoofiaga. Tegelikult nõutakse EMASiga, et sertifitseerimisprotsessi eri etappides osaleksid ühiselt kõik sidusrühmad teatavate avalike teadaannete ja tegevuse, näiteks keskkonnaaruande koostamise kaudu. Lisaks sellele nähakse EMASiga ette tegelike EMSi keskkonnateenuste mõõtmine ja kvantifitseerimine (tulemused ja toime) ja suundumus pidevale täiustamisele ning EÜ näitajate reaalne järgimine, mis seega tõstab maa-elu arenguprogrammide tõhusust.

Piirkonna edendamine sertifitseerimise kaudu

Liikmesriik: Itaalia
Piirkond, ala: Veneto
Kohaliku tegevusrühma nimetus: Montagna Vicentina SCARL
Rahvaarv: 81 400
Pindala: 1105 km²
Projekti kogumaksumus: 637 264 eurot
EL: 224 234 eurot
Muud riiklikud vahendid: 224 234 eurot

Erakapital:
188 796 eurot
Projekti kehtivusaeg: 2004 kuni 2007

Kontaktisik: Francesco Manzardo
Aadress: GAL Montagna Vicentina, Piazza Stazione, 1; 36012 Asiago (VI)
Tel: +39 0424 63424
Faks: +39 0424 63424
E-post: info@montagnavicentina.com
Veebileht: www.montagnavicentina.com

Fotod: Itaalia riikliku koostöövõrgu üksus

Aedades peituvad piirkonna mineviku saladused

MADALMAAD

Pilk minevikku

Paikkonna loodus- ja kultuuripärandi põhjalik uurimine pakub teadmisi arheoloogiast ja tõstab piirkondlikku väärtustunnetust.

Sissejuhatus

Rikkaliku loodus- ja kultuuripärandiga Westerwolde piirkond asub Põhja-Madalmaades Groningeni provintsi idaosas. Piirkonna kahe peamise veete, Westerwolde Aa ja Ruiteni Aa orud on nüüd olulised looduskaitsealad, mis moodustavad osa tervet riiki hõlmavast ökoloogilisest võrgustikust. Maapinnas leitud muistised tõendavad, et see paikkond on olnud asustatud kiviajast saadik.

Kuna töökohad põllumajandussektoris kaovad, kalduvad noored haritud inimesed praegu paikkonnast lahku- ma, mis toob kaasa majanduslanguse ja teenuste mada-

la taseme, ning selle tulemusel näeb Westerwolde vaeva oma elukvaliteedi säilitamiseks. Ettevõtetele stabiilse ma- janduskeskkonna loomiseks tuleb paikkonda kaasata uusi inimesi ja praegune elanikkond peab säilima. Üks võimalus selleks on tugevdada paikkonna imagot ja identiteeti.

Sellise strateegia väljatöötamisel mängivad loodus- ja kultuurivarad olulist rolli. Maastik pakub kaunist elu- ja puhkeala, mida saab enda kasuks tööle rakendada, ning samuti saab paikkonna värvika ajaloo abil kujundada väl-

ja parem arusaamine sellest, kuidas maastik on koos oma elanikega arenenud, teadvustades seeläbi ühist vastutust selle säilitamise eest. Projektiga „Pilk minevikku” luuakse alused nii looduskorralduse kui ühise kultuuripärandi tugevdamiseks.

Uuenduslik ja tehniline lähenemine ajaloole ning loodusvaradele

Vee kõrge kvaliteet on looduslike elupaikade säilitamise ja arendamise seisukohast väga oluline. Westerwolde looduskaitsealadel rikuvad veekvaliteeti oma reoveega 1700 kodumajapidamist. Olukorra parandamiseks otsustasid Stadskanaali, Vlagtwedde ja Bellingwoude kogukonnad teha koostööd kohaliku veeameti Hunze & Aa'ga. Projekti raames aidati mitmel majapidamisel veekvaliteedi tõstmiseks ühineda ühiskanalisaitsiooniga. Ent ligi 900 majapidamise puhul oli selline ühinemine liiga keeruline ja/või kalline. Seega paigaldati nende majapidamiste tagahoovidesse maa-alused individuaalsed reoveekäitlussüsteemid. Antud süsteemi abil puhastatakse reovesi kohapeal ja puhas vesi suunatakse looduskaitsealade veekogudesse.

Individuaalse reoveekäitlussüsteemi paigaldamiseks tuleb kaevata auk 4x3 meetrit, sügavusega umbes 3 meetrit. Selliste mullatööde puhul ei ole arheoloogilised uuringud tavapärased. Ent 900 väikese augu kaevamine arheoloogilist huvi pakkual maa-alal võib anda ohtvalt teavet ja seega otsustasid projekti korraldajad selle töö ära teha. Lisaks sellele võib taoline tegevus tõsta inimeste huvi Westerwolde kultuuriajaloo vastu ja neid sellest innustada. Kuna arheoloogilisi töid ei olnud varem sarnase infrastruktuuriarendamisega koos läbi viidud, tuli välja töötada uus meetod. Samuti tuli suurt tähelepanu pöörata sellisest tegevusest teavitamisele. Leader+ rahastamine tegi võimalikuks arheoloogide töö ja kohalike elanike kaasamise väljapaneku, infobrošüüri ja teabeõhtu korraldamise ning ka tegelike mullaprofiilide koostamise kaudu (vt allpool).

Projektist teavitamine

Enne individuaalsete reoveekäitlussüsteemide reaalset paigaldamist aedadesse ja hoovidesse korraldasid projekti läbiviijad kõigis kolmes osalevas kogukonnas teabeõhtud, kus käsitleti arheoloogilisi ja mullauuringuid. Kõik majapidamised, kuhu individuaalsed reoveekäitlussüsteemid kavatsiti paigutada, kutsuti isiklikult osalema ja kohalikus

ajalehes teavitati ka asjaomaste kogukondade teisi elanikke. Nendel teabeõhtudel rääkisid nii professionaalsed kui ka amatööridest arheoloogid ligikaudu 200 külastajale Westerwolde ajaloo, näitlikustades seda mõnede silmapaistvate maamärkidega. Amatöörarheoloogide leidude abil õnnestus eriti edukalt tekitada innukust võimalike avastuste kohta projekti „Pilk minevikku” käivituses.

Ajaloo avastamine

Individuaalsete reoveekäitlussüsteemide jaoks vajalikud augud kaevati ekskavaatoriga. Juba enne tööde algust andis arheoloog töötajale juhiseid selle kohta, kuidas arheoloogilistes uuringutes ja mullauuringuis osaleda, ning nad õppisid kiiresti arheoloogiliselt huvitavaid paiku ära tundma. Niipea, kui avastati võimalikku huvi pakkuv paik, peatati töö ja kutsuti kohale arheoloog. Samuti õppisid töötajad koostama mullaprofiile esimese liivakihi. Viimase jääja jooksul, umbes 11 500 aastat tagasi, olid Madalmaal tervikuna kaetud tuulte kantud liivaga. Westerwoldes ulatub liivakiht kuni 3 meetri sügavusele ja seda tuli uurida kiviajast pärit arheoloogiliste leidude avastamiseks. Erinevad liivakihi kohal paiknevad mullakihid on jäädvustanud 10 000-aastase loo mulla ja seega ka iga konkreetse paiga maastiku arengust. Leader+ rahastamine võimaldas teha elanikele fotosid nende oma mullaprofiilist. Mullaprofiilist selgete fotode tegemiseks tuli augu üks külg kaevata võimalikult horisontaalselt ja puhastada see labidaga. Kopajuhid said eriväljaõpet nii selleks kui ka mullaproovidest fotode tegemiseks nende 60 majapidamise jaoks, kes vastavat soovi avaldasid.

Leidude esitlemine

Maastiku arengut ning inimelu rekonstrueeritud ajalugu alates kiviajast kuni keskajani selgitati väljapanekul ning mullaprofiilidest tehtud fotod ja arheoloogilised leiud aitasid seda ilmestada. Erilist tähelepanu pöörati erinevatele matmiskommetele läbi aegade ja mitmesugustele nendega seotud esemetele, mis mullast leiti. Samuti oli näitusel välja pandud mitmeid ainulaadseid eelajaloolisi leide. 2005. aasta maist kuni augustini

oli väljapanek muu hulgas üleval Bourtange linna kindluse teabekeskuses. Seda külastas ligi 20 000 inimest, sealhulgas Westerwolde algkooliõpilased. Kõigile Westerwolde koolidele saadeti selgitavad kirjad, nii et õpilased said näitust omapead külastada. Lisaks sellele tutvustati brošüüris

Näitusel on välja pandud mõned projekti peamised tulemused

ka Westerwolde ajalugu, mulla ja maastiku arengut ning sealt avastatud arheoloogilisi leide.

Leader+ pakub teadmisi, parimaid tavasid ja väärtustunnetust

Ilma Leader+ rahalise toetuseta ei oleks väljapanek, selgitav kiri ja brošüür moodustanud individuaalsete reoveekäitlussüsteemide rakendamise võtmelemente. Heites pilgu oma tagahoovidesse ja aedadesse, said Westerwolde elanikud otsesid teadmisi minevikust. Samuti oli tegemist esimese korraga, mil arheoloogilisi ja mullauuringuid viidi läbi nii mitmel väikesel platsil. Nende korraldamiseks töötati välja uus ja praktiline moodus, mida saab kasutada nädisena muude projektide jaoks. Madalmaade arheoloogiaühing andis projektile „Pilk minevikku“ kiituskirja. See ühing annab iga kahe aasta järel ametivõimude toetusel välja „Ym van der Werff“ auhinna projektidele, mille eesmärk on tõsta avalikkuse teadlikust arheoloogiast.

Tänu projektile on paranenud Westerwolde loodusvarade kaitse ning Westerwolde elanikud on oma piirkonna 10 000-aastase pärandi väärtusest teadlikumad. Samuti näevad nad võimalusi nende ainulaadsete omaduste turustamiseks tulevasel puhke- ja turismitegevuses ning oma (noorte) elanike elukeskkonna kvaliteedi parandamiseks.

Pilk minevikku

Liikmesriik: Madalmaad

Piirkond, ala: Noord, Groningen

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Oldambt-Westerwolde

Rahvaarv: 80 265

Pindala: 605 km²

Projekti kogumaksumus: 90 500 eurot

EL: 25 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 35 000 eurot

Erakapital: 30 500 eurot

Projekti kehtivusaeg: jaanuar 2004 kuni märts 2006

Kontaktisik: Patricia Boiten

Aadress: Halsemastraat 2
NL 9977 SE Kloosterburen, Nederland

Tel: +31 (0) 595 43 52 75

E-post: info@patriciaboiten.nl

Fotod: Madalmaade riikliku koostöövõrgu üksus

UUE OSKUSTEABE JA UUTE TEHNOLOOGIATE KASUTAMINE

ÜHENDKUNINGRIIK

Rehvikuhjade ringlussevõtt Mourné'i mägedes

Jäätmete uus kasutusviis aitab maapiirkondades ettevõtlust säilitada ja ühtlasi puhastada kohalikku keskkonda.

Erilise loodusliku iluga piirkond

Sissejuhatus

Põhja-Iirimaa Downi maakonnas asuvad Mourné'i mäed, mille Percy French tegi surematuks oma lauluga „The Mountains of Mourne”, on nüüd koduks uuele mäeahelikule. Need uued mäetipud ei sarnane vanemate kanarbikuga kaetud kõrgete graniitkaljudega, sest nad koosnevad hoopis tuhandetest kasutusest kõrvaldatud sõidu- ja veoauto-rehvidest. Uued rehvikõrgustikud tekkisid siis, kui kohalik elanik Patrick McCartan otsustas asutada uue ringlussevõttuga tegeleva ettevõtte väikeses Castlewellani linnas, mis asub silmapaistvalt kauni loodusega Mourné'i piirkonna südames.

Selles piirkonnas tegutsev kohalik Leader+ rühm Rural Down Partnership otsustas suunata oma 2 miljoni eurose (1,45 miljonit Suurbritannia naelsterlingit) rahastamiseelarve Downi maakonna maamajanduse arendamiseks ettevõtluse arendamise võimaluste kasutamise, uuenduslike projektide õhutamise ja toetamise ning tähelepanu vajavate küsimustega tegelemise teel. Castlewellan, kus projekti läbi viiakse, kuulub Põhja-Iirimaa mitmeti ebasoodsas olukorras olevate alade hulgas esimese 40% hulka ja kuigi

tööpuuduse tase ei ole seal kõrge, on pea 40% töötajast pikaajalised töötud.

Esimese takistuse ületamine Euroopa õigusaktide järgimise teel

Projekti algataja Patrick McCartani tegutsev firma varustas ratsaspordiga tegelevaid ettevõtteid puidust tallidega, ning oma töö kaudu sai ta teada märkimisväärsest nõudlusest kummipuru järele, mille abil rajatakse iga ilmaga kasutatavad ratsutamiseväljakud. Pärast mõningast uurimist avastas ta, et kummipuru tuli Põhja-Iirimaaale importida Suurbritanniast või Iiri Vabariigist ning sellega kaasnevate transpordikulude tõttu ei olnud iga ilmaga kasutatava katte ostmine majanduslikult tasuv.

2001. aastal jõustus Euroopa Liidu prügilate direktiiv.¹ Selle kohaselt ei tohtinud prügilatesse vastu võtta terveid rehve alates 2003. aastast ja tükeldatud rehve alates 2006. aasta juulist. Kuni 1960. aastateni oli kasutatud rehvidest

¹ Nõukogu 26. aprilli 1999. aasta direktiiv 99/31/EÜ prügilate kohta jõustus 16. juulil 1999. Õigusakti rakendamise tähtajaks liikmesriikides oli 16. juuli 2001.

saadud kumm tavapärastel ringlusse võetud, ent kui hakati importima odavat naftat (süntheetilise kummi toorainet), langes kummi taaskasutamise väärtus. Ka rehvide terasvööd muutsid rehvide ringlussevõtu kulukamaks, keerukamaks ja aeganõudvamaks. Ent kuigi lühiajalisest seisukohast oli kasutatud rehvide äraviskamine majanduslikult mõistlik, hakkasid ilmne nende jäätmetena ladustamise pikaajalised tagajärjed.

Keskkonnakaalutlused

Lisaks sellele, et kasutatud rehvid võtavad enda alla prügilapinda, võivad need kahjustada ka põhja- ja pinnavee ning prügilasse ladustatud saasteainete segunemise vältimiseks ehitatud vooderdisi. Ebaseaduslikult äraviskatud rehvid (üksikisikud prahina või kollektiivselt lubamatutel rehvide ladustamiskohtadel) ei paku ilusat vaatepilti ning kujutavad riski rahvatervisele ja ohutusele.

Kasutatud rehvide kõrvaldamine on Ühendkuningriigis tõsine probleem – iga päev eemaldatakse sõiduautodelt, kaubikutelt ja veoautodelt rohkem kui tuhat kulunud rehvi, mis teeb kokku ligi 46 miljonit rehvi (ehk 440 000 tonni) aastas.

Patrick McCartan mõistis, et uue õigusakti kehtestamisel tekib piiramatu toorainevaru, mida võiks tükeldada ja müüa tükeldatud kummi või kummigraanulitena. Oma olemasoleva ettevõtte põhjal ta teadis, et Põhja-lirimaal oli selle toote kui ratsutamisväljakute katte järele märkimisväärne nõudlus ning et seda sai kasutada ka tänavainventari, spordiväljakute katte ja aluskihina, rongi- ja trammi-teedel ning uute rehvide valmistamisel.

Õigel teel koos programmiga Leader+

Kahe aasta pärast, mis kulus selle majandussektori põhjalikule uurimisele, Inglismaa jäätmeäitlusettevõtete külastamisele ja ettevõtlikkursuste läbimisele, koostati laiaulatuslik äriplaan. Aprillis 2005 esitati Rural Down Partnershipile taotlus Leader+ toetuse saamiseks nende meetme „Uute maaettevõtete edendamine – toetus uute ringlussevõtu-/jäätmeäitlusettevõtete loomisele“ alusel, ja selle toetuse abil osteti tükeldusmasin.

Leader+ raames anti projektile toetust 14 000 eurot (10 000 Suurbritannia naelsterlingit), mis moodustas 50% projekti kogumaksumusest ja tegi võimalikuks kasutatud rehvitükeldusmasina ostmise. Pärast masina ostmist võis töö rehvide ringlussevõtuga 2005. aasta juunis alata. Kohalik tegevusrühm Rural Down Partnership toetas projekti igati, sest see hõlmas paljusid Põhja-lirimaa Leader+ programmi eesmärke. See oli ülimalt uuenduslik, lõi maapiirkonnas uusi töökohti, avaldas keskkonnale märgatavat positiivset mõju ja oli pikaajaliselt jätkusuutlik. Rühm reklaamis projekti ulatuslikult nii kohalikus kui ka üleriigilises

ajakirjanduses, mille peamine eesmärk oli õhutada inimesi esitama uusi taotlusi Leader+ rahastamise saamiseks tegevusrühma ringlussevõtu/jäätmehoolduse meetme raames. Selle reklaami otsese tagajärjena sai Patrick McCartan arvukaid järelepärimisi rehviettevõtetest, kes olid huvitatud talle kasutatud rehvide tarnimisest ja tagasid seega piiramatu toorainevaru. Projekt hakkas silma ka Põhja-lirimaa õhtusele uudisteprogrammile BBC Newsline, mis maajanduse uuenduslikkust kajastades tegi loo ka ettevõttest.

Veel üks takistus ületada ...

Jõuliselt arenenud ettevõtte oli uue firma jaoks soodsas olukorras, kus talle esitatav nõudlus oli suurem, kui ta rahuldada suutis. Ettevõtte oli sunnitud ära ütlema nii jäätmetootjatele kui ka lõpptoote kasutajatele. Seega ilmnes, et uuel ettevõttel tuli ülekaaluka nõudluse täitmiseks oma tootmismahu tõsta. Järjekordselt abi saamiseks Rural Down Partnershipi poole pöördudes osteti veel üks tükeldusmasin, mis võimaldas tükeldada neljarattaveoga sõidukite ja veoautode rehve ning kahekordistas päevas tükeldatavate rehvide arvu.

Enne teise taotluse esitamist pidi Rural Down Partnership tagama, et projektiga on saavutatud algse taotluse suunistes kehtestatud eesmärgid. Kontrollimise käigus tehti kindlaks, et loodud oli 2,5 täistööajale taandatud töökohta, millega projekti eesmärgid töökohtade loomise osas olid täidetud ja mis seega võimaldas esitada teise taotluse Leader+ toetuse saamiseks.

Uus taotlus kiideti heaks ja detsembris 2005 anti projektile 28 000 eurot (20 000 Suurbritannia naelsterlingit) toetust masina ostmiseks, millega materjali tükeldamiseks ette valmistada. Tänu selle masina kasutuselevõtule oli võimalik tootmisvõimsust märgatavalt tõsta ja võtta igal nädalal ringlusse 5000–6000 rehvi. Ettevõttes töötab nüüd 3,75 täistööajale taandatud töötajat, klientidelt kogutakse rehve 40 km raadiuses ning lõpptoodet tarnitakse ratsakeskuste ja laste mänguväljakute jaoks.

... ja edu on saavutatud

Leader+ tegi võimalikuks uue jäätmeäitlusettevõtte loomise, selle tootmisvõimsuse kahekordistamise ja mitmesuguste erinevate rehvide ringlussevõtmise. Ühtlasi loodi maapiirkonnas töökohti ning projekt kehastab Leader+ eesmärgi ja taotlusi Põhja-lirimaal, milleks Patrick McCartani sõnul on toetada maapiirkondades uuenduslikke ja jätkusuutlikke projekte ning olemasolevate maaettevõtete püsijäämist ja edendamist.

Rehvikuhjade ringlussevõtt

Liikmesriik: Ühendkuningriik

Piirkond, ala: Põhja-Iirimaa, Downi maakond

Kohaliku tegevusrühma

nimetus: Rural Down Partnership

Rahvaarv: 97 970

Pindala: 1463 km²

Projekti kogumaksumus:

70 000 eurot

EL: 17 150 eurot

Muud riiklikud vahendid:

17 150 eurot

Erakapital: 35 700 eurot

Projekti kehtivusaeg: detsember 2005 kuni detsember 2008

Kontaktisik: Thérèse Rafferty

Address: Civic Building, Downshire Road, Banbridge, Co Down, N Ireland, BT32 3JY

Tel: +44-28 4066 0609

Faks: +44-28 4066 0601

E-post: info@ruraldown.org.uk

Veebileht: www.ruraldown.org.uk

Fotod: Ühendkuningriigi riikliku koostöövõrgu üksus

Puhkepaus kesk suurt hulka ringlussevõetavaid jäätmeid ...

SAKSAMAA

Biomassiga kütmiseks kasvatatakse Lausitzis puitu

Alternatiivenergia tagamine aitab realiseerida Euroopa biomassi tulevikupotentsiaali ja näitab ära erinevate võrgustike rollid selle ühise algatuse elluviimisel.

Klaus Schwarz, Biomassemanagement Lausitz (Brandenburg), ja Jan Swoboda, Saksamaa Leader+ koostöövõrgu üksus

Sissejuhatus

Varustatus energia ja toorainetega on majandusliku jõukuse olulised eeltingimused. Kuigi praegu on tähtsaimaks ülemaailmseks energiaallikaks fossiilkütused, muutuvad nende varud üha väiksemaks ja kallimaks, seda eriti nafta puhul. Samuti kaasnevad fossiilkütuste põletamisega keskkonnaprobleemid.

Seepärast on säästlike ja keskkonnasõbralike energiaallikate väljatöötamine nii poliitilisest kui ka majanduslikust seisukohast üks tuleviku olulisemaid proovikive. See kajastub puidu kui tooraine nõudluse olulises tõususes Euroopa Liidus, mille paratamatuks tulemuseks on lühikese kasvutsükliga suurte istandike loomine. Saksamaal moodustab biomassi energiapotentsiaal hinnanguliselt 10% praegu tarbitavast primaarenergia kogusest. Märkimisväärse osa biomassist saaks kasvatada energiataimede ja kiiresti kasvavate puude näol sellisel põllumajandusmaal, mida toidu tootmiseks enam ei vajata. See annaks põllumajandus- ja metsandussektorile uut tegevust olulises sotsiaalse nõudluse valdkonnas ning toetustel oleks väiksem osakaal. Tulevikus saavad toorainetarnijatest integraalteenuste pakkujad.

Idee hakkab idanema

Projekt „Puidu kasvatamine energia tootmiseks“ sai alguse ideedest ja algatustest, mille Spree-Neiße paikkonnakorralduse ühingu esimees Klaus Schwarz tõi kaasa Rootsisis peetavalt Euroopa suurimalt metsandusmessilt „Elmia Wood“. Paikkonnakorralduse ühingu juhatuse toetusel tulid erinevad osapooled kokku töörühmana, mis sai nimeks „Uus energia – uus töö – puit kui energiaallikas“, ent varsti leiti, et puiduhakke tootmine ja tarnimine ei olnud suurte kulude tõttu majanduslikult

tasuv. Alles taastuvenergia seaduse (EEG: Erneuerbare-Energien-Gesetz) vastuvõtmisega 2004. aastal muutus poliitiline ja majanduslik raamistik, mis tegi projekti ideed teostatavaks. Tänu Brandenburgi liidumaa valituse toetusele ning piirkonna energiatehnoloogia algatuse komisjoni positiivsele esialgsele hinnangule sai projekt jätkuda.

Esimene samm

Kui rahalise toetuse saamine lõpuks vajaliku tõuke andis, kujunes algatusest INTERREG IIIA projekt, kus Poola rühmad ja Brandenburgi ettevõtjad üritasid üheskoos biomassi kasutamise küsimust lahendada. Ka Leader toetas projekti investeringutega, mida kasutati puukändude ja pistikute tarnimiseks. Projekti toetajad on leidnud kaasfinantseerimise võimalusi. Kaks talupidajat jätsid sööti 30 hektarit maad, mida saab katseteks kasutada.

Uute tegevusvaldkondade kujundamine

Projekti eesmärk on luua Lausitzi piirkonnas väiksemahulised piirkondlikud kaubavood ja eelkõige anda talupidajatele põllumajandustegevuselt energiatootmisele ülemineku ajaks lisasissetuleku allikas. Peamiseks kontseptsiooniks on soojuse ja elektri koostootmine. Soojust toodetakse põhiliselt kohapealseks kasutamiseks, samas kui elektri saab taastuvenergia seaduse (EEG) tingimuste kohaselt sisestada elektrivõrku soodsa hinnaga. Soojust saab kasutada ka energiatootja enda ettevõttes. Ent ELi rahastamise saamiseks näiteks Leaderi või INTERREGi raames tuleb tarbitava energia kogus ja selle eest makstav hind eelnevalt kasutajatega kokku leppida.

Nendeks kasutajateks on peamiselt tööstusühistud ja muud suuretevõtted, kes vajavad soojust oma tegevuseks, sealhulgas otsemüüjad, tallid, lihatöötlemisettevõtted, töökojad, veinivabrikud jms. Puiduhaket võib põletada fossiilkütuste asemel, hoides seeläbi raha kokku ja saades ühtlasi toodetud energia müügist sissetulekut. Hetkel on puiduhake peamine kütuseallikas, kuna töödeldud tooted, näiteks puidugraanulid, on endiselt liiga kallid. Tulevikus on kavas asutada energiaagentuur, mis tegeleks nii pakkumise kui ka nõudlusega, kuna senini on tegemist olnud tootega, millel puudub turg. Kuid alati ei ole selge, milliseid tooteid ja millal nõutakse või kas neid on võimalik sobiva hinna eest tarnida.

Juba paigas

Talupidajatest, metsandussektorist ja metsamaade korraldamise teenuse osutajatest (või metsandusteenu-seid pakkuvatest asutustest) koosnev tootjate ühendus on juba moodustatud. Koostöö esimeseks väljundiks on käsiraamat, mille tootjad kirjutasid koos CEBra-ga (Centrum für Energietechnologie Brandenburg) ja mis sisaldab juhiseid masinate kasutamiseks, istutamiseks, väetamiseks, kasvatamiseks, puude mahavõtmiseks, tellimiseks ja turustamiseks ning ka erinevaid arendusmeetodeid. Ka tööjõuvajaduste kohta on teavet kogutud. Varakevadel suudavad sõltuvalt puuliigist ja mulla-tüübist kaks kuni neli inimest ja üks sõidukijuht istutada

päevas ligikaudu kaks hektarit puid. See tähendab, et 100-hektariline istandus nõuab ligi 50 tööpäeva. Talvine puude mahavõtmine toimub neli kuni kuus aastat hiljem ega ole nii töömahukas. Kuna talv ja varakevad ei kuulu aktiivse põllundusperioodi hulka, pakub selline tegevus täiendavaid töö- ja sissetulekuvõimalusi.

Tulevikuplaanid

Puude mahavõtmiseks töötas kohaliku tegevusrühma tehnoloogia töörühm koostöös Brandenburgi Tehnika-ülikooliga välja uue tehnika, mille saab olemasolevatele masinatele juurde lisada ning mis tuleb toime kuni 30-sentimeetrise läbimõõduga palkidega. Vajaliku 70 000-eurose investeeringu teevad huvitatud osapooled ise. Kõnealust projekti tuleks käsitleda ka seoses selliste erakätes metsamaade korraldamisega, mille omanikel ei ole soovi ega võimalust puitu kasvatada või olemasolevat istandust kasutada ning mis on sageli isegi 30–40 hektari suurused.

Puidu kasvatamine energia tootmiseks hõlmab ka teisi alasid

Lisaks energiavarustusele ja tehnilistele küsimustele moodustavad ka paikkonnakorraldus ja turism projekti olulise osa ning siinkohal on asjakohasteks osalejateks Strittmatter Landi kohaliku tegevusrühma liikmed. Söötis maadel energia tootmiseks puidu kasvatamine moodustab osa ka paikkonnakorraldusest ja neid söötis alasid ühendab maaliline 11-kilomeetriline hobukarururada. Selles piirkonnas, millele kaevandustegevus on oma jälje jätnud, annavad Lausitzi energiat tootvad puiduistandikud kui spetsiaalne turismiobjekt võimaluse kasutada ära ulatuslikke söötis ja rekultiveeritavaid maa-alasid.

Teabevahetuse ja nii Poola kui ka Saksa poole külastamise tulemusel on pandud algus veel ühele INTERREG IIIA projekti taotlusele, mis käsitleb biomassi kokkupressimist, sertifitseerimist ja võimalikke kasutusviise. Koos-

Juurdunud istikud kasvavad tuleviku energiaallikaks

töö mõju ja sellele pühendumine hõlmab tervet piirkonda ja ulatub sellest kaugemale. Näiteks on piirkonna edendamine aidanud ka kõige väiksemate talude puhul lahendada kogukonna lagunemise küsimust ning õhutanud julget ja ettevõtlikku lähenemist. Osalemisega ja ühiste algatustega kaasnev eneseväärikus on produktiivne jõud, mida ei tohiks alahinnata.

Euroopa mõõde

Uute maakasutusviiside väljakujundamine mängib olulist rolli ka Euroopa muudes maapiirkondades. Selles osas on tähtis luua nii praktiliste teadmistega ekspertidest kui ka teadlastest koosnevad tipposkuste võrgustikud. 31. augustil 2006 toimus teine Brandenburgi foorum „Puit energiaks“, kus esmakordselt osalesid partnerid Rootsist, Poolast, Ungarist ja Austriast. Lisaks teaduseksperteridele kirjeldasid ka mitmed teised Euroopa riikidest pärit esinejad praegusi kogemusi selles valdkonnas ja maapiirkondade kui säästva energiatööstuse keskuste edasise arengu tähtsust.

Biomassi nii materjali kui ka energiaallikana kasutamise seisukohast kujutavad järgmised viiskümmend aastat põllumajandusele, teadustegevusele ja majandusele tohutut proovikivi. Lausitzi biomassi majandamise algatuse raames (Biomassemanagement Lausitz) otsitakse terves Euroopas partnereid, et edendada maapiirkondade põllumajandussektori aktiivset ümberkorraldamist.

Biomassiga kütmine

Liikmesriik: Saksamaa

Piirkond: Brandenburg

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Strittmatter Land

Rahvaarv: 20 040

Pindala: 422 km²

Projekti kogumaksumus: 98 200 eurot

EL: 58 920 eurot

Muud riiklikud vahendid: 19 640 eurot

Erakapital: 19 640 eurot

Projekti kehtivusaeg: aprill 2005 kuni detsember 2006

Kontaktisik: Klaus Schwarz,
Biomassemanagement Lausitz

Tel: +49 (0) 1 71-741 02 25

Faks: +49 (0) 355-69 2208

E-post: klaus.schwarz@abnachdraussen.net

Veebileht: www.abnachdraussen.net
www.tu-cottbus.de/cebra

ja

Kontaktisik: Hermann Wittig, LAG Strittmatter Land

Tel: +49 (0) 3 55/2 21 48

E-post: regionalmanagement@strittmatter-land.de

Veebileht: www.strittmatter-land.de

Fotod: Saksamaa riikliku koostöövõrgu üksus

KOOSTÖÖ MAAELU ARENDAMISEL

AUSTRIA JA SAKSAMAA

Õpime Euroopalt, kuidas viia noored kurssi põllumajanduslike uuendustega

Kahe liikmesriigi kohalike tegevusrühmade võrgustiku abil on homsetel talupidajatel võimalus tutvuda uute põllumajandusmeetoditega väljaspool oma kodupiirkonda.

Barbara Loferer, ARGE Nationalparkregion Hohe Tauerni kohaliku tegevusrühma juht, ja Luis Fidlshuster, Austria riikliku koostöövõrgu üksus

Sissejuhatus

2004. aasta oktoobris alustasid kaheksa Austria ja üks Saksamaa (Baierimaa) Leaderi ala piiriülese koostööprojektiga, mille eesmärk oli parandada põllumajanduskoolide õpilaste teadmisi põllumajanduslike uuenduste vallas. Projektiga suunatakse õpilased uuenduslikesse taludesse, samuti viidi 2005. ja 2006. aastal läbi seminare ja välitööd. Mõlema aasta suvel pakkusid kõik Salzburgi (Austria) ja Baierimaa (Saksamaa) 40 uuenduslikku talu ühele koolitavale kahe-kolmekuulisele praktikale. Koostööprojektis osaleb ligikaudu 15 põllumajanduskooli.

Koostööprojekti algatajateks olid Barbara Loferer (ARGE Nationalparkregion Hohe Tauerni kohalik tegevusrühm, Austria) ja Reinhard Walk (Auerberglandi kohalik tegevusrühm, Saksamaa). Need kaks kohalikku tegevusrühma on juhtivad rahvuslikud partnerid ja lisaks sellele, et nad on projekti „Õpime Euroopalt“ edasiviivaks jõuks, hoolitsevad nad ka selle rahalise külje eest.

Projekti inspiratsioon

Kõnealuse koostööprojekti põhieesmärk oli täiustada tulevaste talupidajate praktilist haridust. Tavaliselt viivad põllumajanduskoolide õpilased oma kohustusliku praktika läbi oma kodutalus. Võimalus töötada uuenduslikes taludes avab need noored praktikandid uutele ideedele ja võimalustele ning laiendab nende teadmisi. See omakorda loob aluse tulevasele uuenduslikkusele põllumajanduse eri valdkondades ja edasisele koostööle praktikakohti

pakkuvate uuenduslike talupidajatega. Projekt viidi läbi piiriülese, et Austria praktikandid tutvuksid ja saaksid kogemusi uuenduslike lähenemisviisidega Saksamaa põllumajanduse arengus, ja vastupidi.

Kolm erinevat koolitusprogrammi

Koostööprojekti keskmes on praktikakohtade pakkumine energia tootmisele, toodete töötlemisele või turismile spetsialiseerunud taludes. Kõik kolm allpool kirjeldatud programmi hõlmavad ühe talupidaja juhatusel toimuvat õppereisi ja seminari, kus antud valdkonna töötajad ja eksperdid jagavad asjakohast teavet.

1. Energiat tootvad talud

Energiat tootvates taludes tutvustatakse noortele osalejatele erinevaid taastuvenergia tootmise viise ja seega võimalust saada lisasissetulekut. Näiteks peaksid õpilased õppima talupidajailt, kuidas moodustada põllumajandusühistuid puiduhakkest soojuse tootmiseks või biogaasist elektri tootmiseks. Selle lühikese taludes töötamise kogemuse peamine eesmärk on anda õpilastele mõningaid teadmisi energiat tootvate ettevõtete tehnika ja väljaarendamise, investeerimis- ja sissetulekuvõimaluste ning ettevõtte juhtimise kohta.

Näiteks osales projektis energiatootjana puiduhakke ja soojuse ühistu, mis tagab 415 majale kahes omavalitsuses kaugkütte ning tarnib avalikku elektrivõrku „rohelist energiat“.

Taastuenergia on samuti täiendav sissetulekuallikas

nii toote enda kui ka selle turustamise kohta uued kvaliteedistandardid. Nendes taludes praktilal viibides tutvuvad õpilased eelkõige uuenduslike taluturismi-programmide ja -pakettide väljatöötamise ja rakendamisega. See hõlmab reklaami, turustamist ja finantsküsimusi. Osalevad talud on spetsialiseerunud mitmele valdkonnale, nagu näiteks lastele suunatud puhkus koos lapsehoiuga, ratsutamine, mahepõllundus, matkad, puidu tundmaõppimine ja „kool talus“.

Ettevalmistamine ja elluviimine

Projekt töötati välja osalevate kohalike tegevusrühmade, põllumajanduskoolide ja talupidajate koostöös. Tihe koostöö kõigi partneritega oli algusest saadik ülimalt tähtis, et tagada tõeline pühendumus projektile. Seega kutsuti kõiki partnereid pakkuma välja ideid juba projekti kontseptsiooni loomisel. Väga oluline samm projekti käigus oli uuenduslike talude väljavalimine. Kohalikud tegevusrühmad kontrollisid kõiki projektis osalevaid talusid, tagamaks, et uuenduslikkuse tase asjaomases valdkonnas vastab projekti ootustele. Praktikakohtade pakkumiseks väljavalitud talupidajad said ka didaktikaalast koolitust, et nad oskaksid noori paremini õpetada ja suudaksid olla õpilastele professionaalsed mentorid. Talus viibimise ajal peavad õpilased pidama päevikut selle kohta, mida nad on talupidajate ja ekspertidega lävides õppinud ja kogunud.

Leader+ rahastamist kasutati projekti kontseptsiooni määratlemiseks, koolides toimunud mitmesuguseks teavitustegevuseks, talupidajate koolitamiseks, õppereiside, seminaride ja õpikodade rahastamiseks ning nende dokumenteerimiseks, turustustegevuseks (sealhulgas filmi loomine) ja projekti hindamiseks.

Lisakasu

Lisaks uuele oskusteabele uuendusliku põllumajandusarengu kohta pakub projekt nii õpilastele, koolidele kui ka talupidajatele mitmesugust täiendavat kasu. Noored

Lisaks praktilale korraldati õpilastele õppereis Austrias Steiermargi liidumaal asuvasse niinimetatud energiapiirkonda Weizi. See piirkond on tuntud oma taastuenergia projektide (nt puiduhake, päikeseenergia ja tuuleenergia) ning uuendusliku lähenemise poolest energiapoliitikale. Osalejad külastasid ka energiaettevõtteid ja neile esitleti uusi energiatehnoloogiaid.

2. Tooteid töötlevad talud

Uute toodete töötlemisele ja turustamisele spetsialiseeruvates taludes tutvuvad osalevate põllumajanduskoolide õpilased uue oskusteabega järgmistes valdkondades:

- uute toodete väljatöötamine;
- toodete müük ja turustamine;
- müügitingimused;
- investeeringud ja sissetulekud;
- tootmistehnoloogia.

Töötlevad talunikud tegutsevad erinevates valdkondades: lamba-, looma- ja ulukiliha turustamine, koostöö restoranide ja hotellidega, jäätise ja alkoholjookide tootmine ja turustamine ning mahetoidu kaupluse (juust, makaronid, maitseained, teed, äädikas) juhatamine jms. Selle programmi raames viiakse läbi ka õppereis Leaderi alale Vulkanlandi (Steiermark), kus uuenduslikud talupidajad on varem sarnaseid edukaid tootemarke välja töötanud.

3. Turismitalud

Austrias on puhkus taludes osutunud väga edukaks turismialaseks arenguks. Austria taluturismi liit on kehtestanud

Seletatakse viimaseid tehnoloogilisi saavutusi ja arenguid

liituvad uuendusliku võrgustikuga, mis hõlmab võimalikke tulevasi koostööpartnereid (talupidajad ja osalevad õpilased). Koolid saavad võimaluse lülitada õppeprogrammi praktilised kogemused ning nii koolid kui ka talupidajad aitavad kaasa sellisest uuenduslikust koostööprojektist positiivse imago loomisele ja saavad sellest kasu. Kõige tipuks tasutakse talupidajatele nende panuse eest!

Uute Leaderi alade kaasamine

2005. aastal liitus projektiga veel kaks Leaderi ala Austrias: naabruses asuva Ülem-Austria kohalikud tegevusrühmad Mondseeland ja Regatta. Ka teised Baierimaa kohalikud tegevusrühmad esitasid 2005. aastal oma korraldusasutusele taotlused projektiga liitumiseks, kuid need lükati tagasi. Tuleb mainida, et heakskiitmise kord mängis selles piiriüleses projektis ülimalt olulist rolli. Kuna esmalt kiitsid projekti heaks Austria piirkondlikud ametiasutused ja alles seejärel Baierimaa omad, oli 2005. aastal tegemist pigem Austria rahvusliku projektiga. Kuna nüüd osaleb ka Baierimaa kohalik tegevusrühm Auerbergland, on projektist 2006. aastal saanud igakülgsest toimiv piiriülene koostööprojekt.

Õpime Euroopalt

Liikmesriik: Austria

Piirkond, ala: Salzburgi liidumaa, Ülem-Austria, Tirol

Juhtiva kohaliku tegevusrühma nimetus:

ARGE Nationalparkregion Hohe Tauern

Rahvaarv: 62 123

Pindala: 2279 km²

Muud kohalikud tegevusrühmad: Lungau, Salzburger Seengebiet, Tennengau, Salzburger Saalachtal, Pongau, Pillerseetal – Leogang, Inneres Salzkammergut, Mondseeland, Regatta

Liikmesriik: Saksamaa

Piirkond: Baierimaa

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Auerbergland

Rahvaarv: 19 500

Pindala: 250 km²

Projekti kogumaksumus*: 182 900 eurot

EL: 90 800 eurot

Muud riiklikud vahendid: 48 200 eurot

Erakapital: 43 900 eurot

* Maksumus hõlmab üksnes Austriat

Projekti kehtivusaeg: märts 2004 kuni detsember 2006

Kontaktisik: Barbara Loferer

Address: Nationalpark-Region Hohe Tauern, Schloßstraße 15, A-5710 Kaprun

Tel: +43-6547-20185

Faks: +43-6547-20185

E-post: office@nationalparkregion.at

Veebileht: <http://www.lernen-von-europa.com>

Kontaktisik: Reinhard Walk

Address: LAG Auerbergland, Marktplatz 4, D-86975 Bernbeuren

Tel: +49-8367-9139024

Faks: +49-8367-9139025

E-post: koordination.walk@t-online.de

www.auerbergland.de

Fotod: Nationalpark-Region Hohe Tauerni kohalik tegevusrühm

ITAALIA JA BELGIA

Maapiirkondade kvaliteedivõrgustik

Projektipartnerid on kogunenud Belgia päikese alla

Erinevate ettevõtete koondamine võrgustikku võimaldab saavutada maamajutuse ühiseid eesmärke.

Sissejuhatus

Maapiirkondade kvaliteedivõrgustik on Itaalia-Belgia võrgustik, mis koosneb erinevatest maamajutusega tegelevatest ettevõtetest: kodumajutus, agroturism, külalistemajad, iseteenindusega maamajad, restoranid jms. Selliste asutuste liidu moodustamise eesmärk on kvaliteedistrateegia koostamine ja elluviimine. Esimeseks etapiks on teavitada projektist majutusettevõtteid ja kutsuda neid võrgustikuga ühinema. Algatuse edukus sõltub ka sellega liituvate ettevõtete arvust ja kvaliteedist.

„Seda hiinlased juba järele teha ei suuda ...”

Due Laghi kohaliku tegevusrühma esimehe sõnul ei ole kahe partnerpiirkonna (kahe järve piirkond Itaalias Lombardias ja Pays d'Anlier, de la Sûre et de l'Attert Belgias) koostöö juhuslik. Mõlema piirkonna majustraditsioonid ulatuvad rohkem kui 2000 aasta tagusesse aega. Kummagi piirkonnas tegutsevad liikmed on teisest piirkonnast huvitatud ja soovivad teineteisega kohtuda. Maapiirkondade kvaliteedivõrgustiku projekt on vastus üleilmastumisele ja loodetakse, et tänu kvaliteedi tähtsustamisele paistab

projekt silma. Juhtimine on kahe partneri vahel võrdselt jaotatud. Due Laghi kohalik tegevusrühm vastutab kooskõlastamise, finantsjuhtimise, tema territooriumil toimuvate vahetuste korraldamise ja juhendamise ning sidevahendite nõuetekohase kasutamise eest. Belgia kohalik tegevusrühm Pays d'Anlier, de la Sûre et de l'Attert on enda ülesandeks võtnud oma territooriumi kohta teabe kogumise, mis on vajalik eelkõige kavandatava käsiraamatu koostamiseks. Samuti korraldas ta kõik Belgias toimunud üritused, näiteks 2006. aasta aprillis peetud maamajutuse seminari.

Projekti peamised tegevusvaldkonnad

Projekti partnerid viivad ellu mitmesugust tegevust, ning aeg-ajalt toimuvad rahvusvahelised kohtumised. Leader+ rahastatava ühisprojekti peamiseks tulemusteks on:

- käsiraamat¹: tegemist on majutusettevõtete töötajatele suunatud raamatuga. Seda ajakohastatakse korrapära-

¹ Huvitatud isikud võivad käsiraamatu saamiseks pöörduda Giacomo Camozzini (e-post: info@galdeiduelaghi.org) või Patrick Rauschi (leader+@bastogne.be) poole.

Külalislahkus Itaalia stiilis ...

- selt ja see peaks hõlmama liikmete nimekirja, praktilisi nõuandeid (kuidas õigesti lauda katta või milliseid dokumente klientidele esitada) ning kommunikatsioonivahendeid võrgustiku ja selle liikmete reklaamimiseks;
- marsruudid: need algselt pereturismist lähtuvalt koostatud marsruudid kujutavad võrgustiku liikmete pakutavaid võimalusi lühiajaliseks puhkuseks ja hõlmavad ka iseteenindusega maamaju, einelaudu jms. Marsruute leidub nii Belgias kui ka Itaalias;
- imago: võrgustiku liikmete reklaamimiseks on rakendatud mitu vahendit, nagu näitlik harta, kodulehekülg jms. Samuti töötati välja logo, mis võimaldab restoranide ja majutusasutuste pidajail end võrgustiku liikmetena näidata. Maapiirkondade kvaliteedivõrgustiku embleem ei asenda muid olemasolevaid logosid, vaid pigem täiendab neid ja sellega määratletakse kvaliteedisüsteemile pühendunud projekti läbiviijaid;
- üritused: 2006. aasta aprillist oktoobrini viis võrgustik läbi kolm rahvusvahelist üritust. Nende ürituste käigus korraldati kohapealseid külastusi ja kohtuti teiste liikmetega, samuti vaadati läbi projekti edenemine ning töötati üheskoos selle sisuga. Oktoobris 2006 leidis aset lõppseminar, kus partnerid arutasid ühiselt saavutatud tulemusi.

Läheneviisi keskmes on puhkajad

Belgia kohaliku tegevusrühma korraldatud seminaril 2006. aasta aprillis jagas Valloonia valitsuse turismi eest vastutava ministri esindaja nõuandeid kvaliteedisüsteemi ja

... tähendab väga mitmesugust majutust

maamajutuse kohta.

Kvaliteedisüsteem tugineb järgmisele kaheksale põhimõttele:

- puhkajate vajaduste mõistmine;
- usk kvaliteedisüsteemi;
- võõrustaja usk antud süsteemi;
- kvaliteedisüsteemi juhtimine protsessina (analüüsimine, tegutsemine ja hindamine);
- üksikute tegevuste üksteisele järgnevuse kindlaksmääramine, mõistmine ja juhtimine;
- pidev täiustamine;
- loogiline ja vaistlik tegutsemine objektiivsete andmete põhjal;
- heade suhete säilitamine kõigi partnerite vahel.

Puhkaja on see, kes kvaliteeti tõendab ja märkab ning lõpuks ka teisi potentsiaalseid kliente toob. Seepärast on oluline arendada välja tegevus, mis vastab kliendi vajadustele, seisukohtadele ja ootustele.

Kvaliteediharta

Partneritevaheliste mõttevahetuste tulemusel koostati majutusega tegelevate organisatsioonide kvaliteediharta, millega saab tutvuda aadressil www.ruralq.net. Kirjutamise ajal hõlmas võrgustik 45 organisatsiooni, millest 39 asusid Itaalias ja 6 Belgias. Olulisim tahk, mida võrgustiku raames arendatakse, on mittemateriaalne kvaliteet: inimkapital, juhtimisoskused ja üldse kõik inimestega seonduv. Kuigi mittemateriaalseid omadusi on raskem mõõta kui selliseid materiaalseid aspekte nagu puhtus, hügieen, ohutus jms, on selleks siiski teatavad näitajad välja töötatud, näiteks piirkonnaga seotud teadmiste tase, soov tegutseda võrgustikuna ja toetada selle teisi liikmeid, tahtmine täiustada oma oskusi ja asutuse juhtkonna koosolekute arv.

Praegu moodustavad võrgustiku põhituumiku 10 organisatsiooni. Selle tuumiku hooleks on tegeleda ka teiste projektis osalejate teadlikkuse tõstmisega ja kutsuda neid endaga ühinema.

Kvaliteedihartat järgivatele organisatsioonidele antakse logo oma ettevõttes väljapanemiseks. Nende väljavalimine ja hindamine põhineb võrgustiku kehtestatud näitajatel. Võrgustik on avatud kõigile nii kahe kohaliku tegevusrühma piirkonnast kui ka mujalt pärit organisatsioonidele, kuivõrd nad vastavad kehtestatud kriteeriumidele ja on valmis kvaliteedisüsteemi juurutama. Samuti eeldavad liikmed, et maapiirkondade kvaliteedivõrgustik annab neile rahalist tulu, kuna nad näevad väärtuse kasvu tänu ühisele reklaamile ja marsruutide sisseadmisele.

Lõpuks esindab maapiirkondade kvaliteedivõrgustik sõbralikku ja külalislahket õhkkonda. Projekti partnerid teevad meelsasti koostööd ja suhtlevad omavahel. Iga rahvusvaheline kohtumine annab võimaluse üksteist paremini tundma õppida ning tutvuda teiste kultuuriliste, sotsiaalsete ja isegi poliitiliste vaadete ja ideedega. Piirkondade projektijuhtidel ja kohaliku arengu edendajatel on projekti edust tõepoolest palju võita.

Maapiirkondade kvaliteedivõrgustik: kvaliteetne majutus

Liikmesriik: Itaalia

Piirkond: Lombardia

Juhtiva kohaliku tegevusrühma nimetus:

GAL dei Due Laghi

Rahvaarv: 68 108

Pindala: 815 km²

Liikmesriik: Belgia

Piirkond: Valloonia

Kohaliku tegevusrühma nimetus: GAL Pays d'Anlier, de la Sûre et de l'Atter

Rahvaarv: 35 620

Pindala: 760 km²

Projekti kogumaksumus: 225 200 eurot

EL: 100 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 125 200 eurot

Projekti maksumus Itaalias: 115 200 eurot

EL: 50 500 eurot

Muud riiklikud vahendid: 64 700 eurot

Projekti maksumus Belgias: 110 000 eurot

EL: 49 500 eurot

Muud riiklikud vahendid: 60 500 eurot

Projekti kehtivusaeg: jaanuar 2005 kuni juuni 2006 (projekti kavandatakse pikendada)

Kontaktisik: Giacomo Camozzini (IT)

Aadress: Via Fornace Merlo 2, 23816 Barzio (LC), Itaalia

Tel: +39 0341 999972

Faks: +39 0341 911899

E-post: info@galdeiduelaghi.org

Veebileht: www.galdeiduelaghi.org

Kontaktisik:

Patrick Rausch (BE)

Aadress:

Rue du Vivier, 58

6600 Bastogne (Belgia)

Tel: +32 61 24 09 73

Faks: +32 61 21 59 09

E-post:

leader+@bastogne.be

Veebileht:

www.ruralqnet.com

Fotod: Belgia ja Itaalia riiklike koostöövõrgustike üksused

NAISED JA NOORED LEADER+ PROGRAMMIS

Françoise Bonert

LUKSEMBURG

Intervjuu Françoise Bonertiga,

Luksemburgi Müllerthali piirkonna kohaliku tegevusrühma endise juhiga, kes nüüd töötab Luksemburgi ametiasutuses

Sissejuhatus

Pärast Trieri Ülikooli geograafiaosakonna lõpetamist 2002. aasta juunis tehti Françoise Bonertile ülesandeks Müllerthali ja Luksemburgi Moseli jõe äärsete piirkondade piirkondlike Leader+ strateegiate koostamine. Seejärel nimetati ta 2003. aasta oktoobris tema kodupaiga Müllerthali Leaderi programmi äsja asutatud kohaliku tegevusrühma juhiks. Alates 2006. aasta septembrist vastutab ta Leaderi programmi riiklikul tasandil koordineerimise eest Luksemburgi põllumajandusministeeriumis.

Müllerthali piirkond

Müllerthali tegevuspiirkond asub Luksemburgi idaosas, ligikaudu 30 km pealinnast Luxembourgist kirde suunas. Põhjas ja idas piirneb see Saueri jõega, mis on ka looduslikuks piiriks Luksemburgi ja Saksamaa Liitvabariigi vahel. Geomorfoloogilisest vaatepunktist asub Müllerthali piirkond Luksemburgi liivakivi kuesta¹ alal, mis laiub ka üle piiri Saksamaale.

¹ **Kuesta** on geoloogiline mõiste, mida kasutatakse kergelt kalde all olevatest kõvadest kivimikihtidest moodustunud vallide kirjeldamiseks.

Leader+ Müllerthali kohalik tegevusrühm asutati ametlikult 19. juunil 2003. aastal pärast lepingu allkirjastamist. Piirkond hõlmab 311 km², seal elab ligikaudu 21 000 inimest ning tegevusrühma kuulub 35 liiget (15 omavalitsust ja 20 organisatsiooni), mis esindavad naisi ja noori, tegelevad turismi, keskkonna ja looduse, põllumajanduse, kultuuri ja piirkondliku arenguga.

Müllerthali piirkonda teatakse eelkõige unikaalse looduse ja ilusa maastiku järgi, mis toovad piirkonda palju puhkuseveetjaid, aga ka märkimisväärsete kultuurimälestiste järgi, mis meenutavad ammu möödunud aegu. Piirkonna peamised loodusvarad on tihedalt seotud rikkumata loodusliku ilu ja kultuuripärandiga. Müllerthali keskus, mis asub Echternachi linna ümbruses, on alates 19. sajandi lõpust tõmmanud ligi nii kohalikke kui ka rahvusvahelisi külastajaid. Ööbimiste arv hotellides, hostelites ja külalistemajades, aga ka piirkonna jõgede kallastel leiduvatel arvukatel laagripitsidel, iseloomustab puhkuseveetmise ja turismi olulisust selles piirkonnas.

Selle loodusliku pärandi ja kultuuripärandi väärtuse tõstmine on Leader+ algatuse peamine eesmärk Müllerthali piirkonnas. Põhilised jõupingutused on suunatud loodusliku pärandi ja kultuuripärandi esile tõstmisele põllumajandus- ja turismisektoritele suunatud meetmete kaudu, mille esmane eesmärk on majandusareng. Säästliku piirkondliku arengu edendamiseks tuleb siiski arvestada nii ökoloogilise kui ka sotsiaalkultuurilise mõõtmega. Selles osas pakub häid võimalusi uute tehnoloogiate kasutamine, eriti reklaami ja tootearenduse valdkonnas.

Contact Point: Mis Teie kohaliku tegevusrühma juhi töös eriti meeldib?

Françoise Bonert: Eriti vaimustavad mind tööülesannete lai skaala ja pidev suhtlemine väga paljude inimestega. Oma töös pean ma tegema kõike alates haldustegevusest kuni erinevate valdkondade projektide arenduse ja projektijuhtimiseni. Iga päev toob uusi väljakutseid. Tervikuna on see töö, millel on väga palju pakkuda, kuid samas nõuab see ka täit pühendumist.

CP: Kas Te räägiksite mõnest oma käimasolevast projektist, millega Te tegelete ja mida Te peate oma piirkonna jaoks oluliseks? Milline on selles olnud Teie osa?

FB: Kõige olulisem projekt meie piirkonnas on „Jalgsi Müllerthalis“, mis valiti koos meie veskiprojektiga hästi korraldatud projekti näiteks ELi tasemel. Selle projekti eesmärk on edendada jalgsi matkamist ühise ja ühtse matkaradade süsteemi loomise kaudu, millel oleksid ühesugused teeviidad ja ühtne turundus. Kõik tegevusrühma omavalitsused on sellesse projekti kaasatud ja see on hea näide altpoolt tulenevast initsiatiivist, kus osalus töörühmades on väga tugev.

Minu ülesanne oli koos projekti esindajatega koordineerida projekti erinevaid etappe, et tuua kokku kõik põhilised osalejad ja panna meeskond koos tööle. Leaderi juhid on tavaliselt suuremal või vähemal määral seotud kõigi käimasolevate tegevusrühma projektidega, olenevalt projektijuhist ja meeskonna komplekteeritusest.

CP: Võib eeldada, et töötamine väikses mitmekeelses riigis annab Leader+ raames eeliseid, näiteks koostööprojektide osas. Kas see on tõsi ja kas Te oskate näiteid tuua? Kui ei, siis miks?

FB: Meie keeleoskuse (letseburgi, saksa, prantsuse ja inglise) juures on meil kahtlemata eelis selles osas, mis hõlmab rahvusvahelist koostööd. Nagu ma olen rahvusvahelistel konverentsidel avastanud, muudab see kontaktide sõlmimise märkimisväärselt lihtsamaks. Leaderi

programmi tegevuste hilise alguse tõttu meie piirkonnas ja kuna me alustasime kõigepealt uue struktuuri tugevdamisega, olid esimesel paaril aastal meie prioriteediks piirkondlikud projektid.

Mõned piirkondadevahelised projektid on koos teiste Luksemburgi Leader piirkondadega siiski ka juba käima lükatud. Me oleme isegi teinud vahetusprojekte ühe Prantsuse rühmaga ja mõne Saksa rühmaga. Praegu on käimas ühisprojekt Saksa Moselfrankeni kohaliku tegevusrühmaga seoses Püha Jaakobuse palverännaku Saksamaad ja Luksemburgi läbivate teedega. Selle algatuse eesmärk on kontaktide ja ideede tugevdamine ning riikidevahelise koostöö parandamine järgmisel rahastamisperioodil.

CP: Kui tähtis on koostöövõrkude rajamine olnud Teie või kohaliku tegevusrühma jaoks? Millistes koostöövõrkudes olete osalenud?

FB: Koostöövõrkude rajamise idee on keskse tähtsusega nii mulle kui ka meie kohaliku tegevusrühma jaoks ning loomulikult on see Leaderi programmi kui sellise olemus. Lisaks tänu Leaderi programmile loodud piirkondlikule võrgule on meie kohalik tegevusrühm pidevas kontaktis ka teiste Leaderi piirkondadega Luksemburgis. Väikses riigis, kus on ainult neli Leader-rühma ja kus kõik Leaderi inimesed üksteist isiklikult tunnevad, on „riiklik koostöövõrk“ kohaliku tegevusrühma juhtide jaoks igapäevane tegelikkus.

CP: Mis Te arvate, kui palju inimesed teie piirkonnas Leader+ projektidest teavad? Mis on Teie arvates olnud Leader+ lisaväärtus?

FB: Kindlasti ei ole kõik meie piirkonna inimesed Leaderist teadlikud. Teadlikkus on siiski tõusnud alates 2003. aasta juunist, mil me kohaliku tegevusrühma asutasime. Tuntus on saavutatud peamiselt tänu projektide elluviimisele, järjekindlatele ja pidevatele jõupingutustele võimalikult paljude osapoolte huvi äratamiseks ja kaasamiseks ning teatud meediakajastuse tagamiseks, rääkimata meie piirkondliku Leaderi ajalehe korrapärasest levitamisest. Tulevikus tuleb siiski pöörata suuremat tähelepanu avalikele suhetele.

Leader+ lisaväärtus meie piirkonnas on eelkõige see, et Leaderi kaudu on meil õnnestunud tuua kokku piirkondlikud poliitikakujundajad, et töötada koos meie piirkonna tuleviku kujundamise nimel ja rakendada ellu uenduslikke ideid. Tänu Leaderi koostöövõrgustike rajamise ideele on viidud kokku valdkonnad, mis enne olid üksteisest sõltumatud, näiteks põllumajandus, restoranid ja turism. Moodustatud on uusi piirkondliku iseloomuga huvirühmi, mis on võtnud endale olulise rolli

projektijuhtimise ja rakendamise osas. Lisaks on Leaderi büroo näol loodud piirkondlik kontaktpunkt, kust kõiki tegevusi koordineeritakse.

Minu jaoks isiklikult on suurim lisaväärtus solidaarsustunde ja piirkondliku identiteedi tekkimine Leaderi omavalitsuste ja organisatsioonide vahel, kes ei ole enne sel moel koos töötanud. Juba aastaid Müllerthali piirkonnas mõttes olnud looduspargi idee elluviimise parimaks aluseks ongi nüüd see uus piirkondlik struktuur.

CP: Millised kogemused teie kohalikul tegevusrühmal on Leader+ elluviimisega olnud? Kas Te sooviksite midagi teistmoodi näha ja miks see parem oleks?

FB: Leader+ elluviimine on meie piirkonnale toonud kaasa palju positiivseid ja püsivaid muutusi. Esimest kaht kohaliku tegevusrühma tegevusaastat võib iseloomustada kui aega, mil tutvustati Leaderi põhimõtteid üldiselt ning käivitati ja teostati esimesed projektid. Siiani on algatatud üle 25 projekti.

Oluline on arusaamine, et Leader ei ole mitte ainult traditsiooniline arenguprogramm, mille keskmes on finantsabi, vaid et see pakub piirkonnale ka palju enamat. Näiteks optimistliku õhkkonna loomise ja säästva piirkondliku arengu omavalitsuste tegevuse keskmesse viimise kaudu. Samas on siiski selgunud, et projektitöö, mis sõltub paljude osapoolte panusest, on tihti pikaleveniv protsess, mis taandub peamiselt entusiasmi ja üleilmse vaate säilitamisele.

Kuigi üldine koostöösoov on olemas, tahaksime meie näha, et avalikkus tulevikus veelgi aktiivsemat osaleks. Lisaks tuleb teadlikult tegelda noorte inimeste pühendumisega. Projektitöösse tuleb kaasata ka piirkondlik majandus. Nende meetmete kaudu on kindlasti võimalik saavutada veelgi kõrgem innovatsiooni tase.

CP: Nagu Te teate, on kavas Leader-meetodit uue maaelu arengu määrusega süvalaiendada. Millised on Teie arvates teie piirkonnas olulisemad väljakutsed järgmisel programmiperioodil ja milline osa on Leaderil nendes väljakutsetes?

FB: Meie piirkonna suurim väljakutse on kahtlemata Müllerthali looduspargi idee elluviimine, et kindlustada pikas perspektiivis piirkondlikku struktuuri, mis on tänu programmile Leader+ välja kujunenud. Sellele vaatamata on Leaderi tegevused ka tulevikus olulised, sest Leader-meetodi abil on uute projektiideede teostamine väga konkreetne. Leaderi ja looduspargi tegevuste koosmõju annab vajaliku positiivse tõuke Müllerthali piirkonna arengule tulevikus.

CP: Millist nõu Te annaksite ajakirja lugejatele uutes liikmesriikides, kes alles alustavad kohalike tegevusrühmade loomist või kaaluvad oma kohalike projektide käivitamist?

FB: Minu arvates tuleks alustavatel kohalikel tegevusrühmadel teostada alguses väiksemaid projekte, kus konkreetsed tulemused on ruttu näha, mis omakorda tekitab õnnestumistunde ja annab osalejatele indu juurde. Teisest küljest tuleks samal ajal alustada ka laialuluslike pikaajaliste projektidega, millel on positiivne jätkusuutlik mõju piirkonna arengule. Leaderi juhid ei tohiks oma töös lasta end mõjutada poliitikute suurtest ootustest, mis võivad mõnikord olla liiga suured.

Ma soovitaksin kõigil uute liikmesriikide tegevusrühmadel kasutada ära juba toimivate Leaderi rühmade kogemusi ning otsida võimalusi vahetusteks sarnaste ja huvitavate piirkondadega.

Müllerthali unikaalne loodus ja maastik ...
(Foto on andnud kasutada Raymond Clément)

Projekt „Espace Femmes”, naised käsikäes

Leader+ aitab toetada naistekeskust, kus jagatakse muresid ja helgemaid hetki.

Sissejuhatus

Projekt „Espace Femmes” on seotud üks Dinan’ maakonnas asuva 2004. aastal loodud naistekeskusega, kus naised saavad mõneks ajaks unustada oma mured, leida sõpru ja ehk isegi õnne. See on tugipunkt, koht, kus naine ära kuulatakse ja kust saab tuge elu rasketel kriisihetkedel. See on ka erinevate tegevuste, meelelahutuse ja kohtumiste paik.

Koos loodi koht, kus kuulatakse ja tegutsetakse

Kõige rohkem tööpuuduse all kannatav rühm on tihti naised. Nad leiavad end sageli ebakindlates olukordades, kus nad peavad näiteks üksi vastutama laste kasvatamise eest või on nende ainukeseks sissetulekuallikaks sotsiaalabi.¹ Côtes d’Armor’i ranniku piirkonnas on enim selliseid naisi just Dinan’ maakonnas. Selle Leader+ projekti raames on naised tulnud kokku ja ühinenud kohtumispaiga loomise eesmärgi nimel – „Espace Femmes” on algatus, mis tuleb otse südamest.

Alguses kujutasid kaks Dinan’ naisterühma ette kahte erinevat projekti. Esimene oli naiste töötuba (*atelier collectif femmes*) ehk mõttekoda eesmärgiga käsitleda naiste rolli ühiskonnas ja nende suhteid meestega. Teine oli raskustesse sattunud naiste koostöövõrk, eriti nende naiste jaoks, kes elavad ühes konkreetses munitsipaal-korteritega linnajaos. Üks tol ajal koostööalast koolitust läbiviinud nõustaja kutsus need kaks rühma omavahel koostööd tegema. Esimene rühm, mis pööras rohkem tähelepanu rääkimisele, tahtis luua koha, kus naine ära kuulatakse, samas kui teine rühm, kes tahtis kodust välja pääseda ja end arendada, soovis rohkem kohta tegut-

¹ RMI (Revenu Minimum d’Insertion) – Prantsuse sotsiaalabi töötutele ja kõige enam puudust kannatavatele inimestele.

semise jaoks. Loodud nõustamiskeskus, mis algselt oli mõeldud linnapilti, katab nüüd kogu selle kohaliku tegevusrühma maapiirkonna.

Mitmekesisus käsikäes solidaarsusega

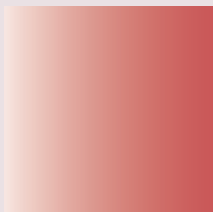
Pärast konsulteerimist erinevate kogukonna võtmefiguuridega, arvukaid toetustootlusi ja paljusid pikki kohtumisi põhimõtete kokkuleppimiseks, käivitus lõpuks projekt „Espace Femmes”. Keskus asub linna südames Duguesclin’ barakkides 400 m² suurustes ruumides. Kõige paremini kirjeldab „Espace Femmes’is” valitsevat meeleolu sõna „kodusoojus”. Asutajad tahavad kindlasti rõhutada ka sõna „mitmekesisus”. Uksel koputajatel on väga erinev taust: on vaeseid, rikkaid, pensionäre, kunstnikke, üksikuid, lahutatuid, lesbisid ja teisi. Tegelikult ulatub „Espace Femmes” kõigi 345 kohaliku tegevusrühma liikmeni, kellest 40% (138) esindab 58 kogukonda kogu kohaliku tegevusrühma territooriumilt. Projekti pakutavad tegevused on sama mitmekesised. Keskusesse naised lihtsalt tulevad, nad osalevad seal jooga- ja lõdvestusteraapia tundides, kokanduskursustel, puistavad südant vastuvõtvale personalile, otsivad juriidilist abi, õpivad tundma oma õigusi, kui nende kallal on tarvitatud koduvägivalda, või lihtsalt tulevad ja räägivad teiste naistega. Kõigi erinevate isiksuste ja võimaluste koosmõjus tunnevad naised solidaarsust; naer ja rõõm vallutavad ka nende naiste südamed, kelle elu on kõige raskem. See on täpselt see, millest „Espace Femmes’i” koordinaator Annie Ollagnier ja tema partnerid unistasid!

Projekti tulemus on palju rohkem kui lihtsalt arvnäitajad

Esimese hinnanguna tahaks Annie Ollagnier esitada arvu- de asemel fakte, mis sellise koha puhul on palju kõneka-

„Espace Femmes’is” võib tegeleda väga erinevate asjadega ...

... sealhulgas teha esimesi samme köhutantsijana ...

mad. Näitena räägib ta loo mustanahalise naisest, kes tuli iga päev jalgsi kuus kilomeetrit, et leida lohutust kodusele peksmisele mehe poolt. Pärast aastast eemalviibimist tuli naine tagasi ja teatas, et ta kavatseb oma mehest lahutada ning et mees oli tema peksmise eest süüdi mõistetud. Teiste puhul ei pruugi nende olukord muutuda, kuid siiski on igapäevased kohtumised midagi nende naiste elus muutnud.

Usaldussuhe saab olla kahepoolne. Mõned leiavad oma usaldusisiku juba esimesel päeval ja panevad end töötubadesse kirja. Teised alustavad maalikursuse või joogatundidega. Paari nädala pärast lähevad nad vastuvõtva personali juurde oma muredest rääkima. See muudabki „Espace Femmes’i” teistest tugikeskustest erinevaks. Kui kellegi juhtumiga tegelema hakatakse, siis aitab kaasatud spetsialist esitada hagi, leida juristi või leida majutust ... „Seda me tõesti oma tegevuste ja tugisikute kaudu pakume, kuid siin on olukord teistsugune,” rõhutab Annie Ollagnier. Keskusesse võib tulla asju arutama või konkreetsest probleemist rääkima, aga ka muude küsimustega. See on koht, kust leiab sõprust ja ühtsust. „Probleemi lahendamine on oluline, kuid igal kriisil on nn enne ja pärast. Olukorra parandamiseks ei piisa ainult hagi esitamisest,” võtab ta teema kokku.

Laienev koostöövõrk, edukad algatused

Leader+ kaudu on saadud kolmandik keskuse tööshoidmise kuludest. 2006. aasta detsembri lõpuks tuleb „Espace Femmes’i” projekti jätkumiseks leida uued rahastamisallikad. Keskus loodab toetust saada piirkondlikest või riiklikest nõukogudest. Hästi on toiminud ka programmi koostöövõrk Euroopas ning tänu sellele on teised linnad Vannes’i lähedal Dinan’ maakonna algatusest kuulnud. Selle rühma esindajad on „Espace Femmes’i” külastanud, et saada projekti kohta teavet – võimalik, et varsti näeb midagi sarnast ka Morbihanis. „Espace Femmes” aga jätkab maapiirkondade naiste vajadustega tegelemist. Eriti oluline on see seoses vähem liikuvate naistega. „Meie moto on minna naiste juurde, korraldada kohtumisi ja rääkida nen-

dega meie algatusest ning näidata neile, et nad ei ole oma probleemidega üksi,” selgitab Annie. Varsti avatakse uued ruumid Plancoët’ kogukonnas, piirkonnas, kus ühistransport on eriti halval tasemel.

Espace Femmes

Liikmesriik: Prantsusmaa

Piirkond: Bretagne

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Pays de Dinan

Rahvaarv: 95 100

Pindala: 1311 km²

Projekti kogumaksumus: 338 000 eurot

EL: 130 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 198 000 eurot

Erakapital: 10 000 eurot

Projekti kehtivusaeg: 2003 kuni 2005

Kontaktisik: Stéphanie Lagarde

Aadress: Centre Pavie, 2ième étage, 22 100 Quevert

Tel: +33 2 96 85 99 25

Faks: +33 2 96 87 41 97

E-post: Stephanie.lagarde@pays-de-dinan.org

Fotod: Prantsuse riikliku koostöövõrgu üksus

... või alustada arvutioskuse omandamisega

UUED LIIKMESRIIGID

Leader Tšehhi Vabariigis

Roosi ühing (Sdružení Růže)
võtab vastu „Viie Põhimõtte Tee” (CESTOU 5K)

Kogukondade kokkuviiamisega ühiste probleemide lahendamiseks ja majandusliku potentsiaali realiseerimiseks kaasneb ka suurem sotsiaalne sidusus ja parem elukvaliteet.

*Michal Jarolímeki artikli põhjal
(Tšehhi Vabariik, Roosi Ühing)*

Sissejuhatus

1995. aastal tulid jäätmekäitluse ühise probleemi lahendamise nimel kokku mitmed České Budějovice ja Tšehhi-Austria piiri vahel asuvad omavalitsused. Juba siis teati kogemuste najal, et kohalikud omavalitsused suudavad ühiseid probleeme koos töötades lihtsamini lahendada. Kogemustega tõusis ühiste probleemidele leitud lahenduste arv ja sellest tulenevalt ka osaleda soovivate omavalitsuste arv.

1999. aastal juriidilise isikuna asutatud Roosi Ühingu Mikrorajoon muudeti varsti ümber mittetulundusühinguks, mis külvas ka esimese kohaliku arengu partnerluse seemne. 2000. aastal viidi (tol ajal) tavapärase meetoditga läbi Roosi Ühingu Mikrorajooni strateegilise arengu uuring, mis tähendab, et kohalikke küsitlusi kasutati minimaalselt ja kodanikuühiskonna arvamust ei püütudki tõsiselt kaasata. 2003. aastal, kui piirkonnas toimusid olulised muutused (uute ja avatumate omavalitsuste loomine,

Tšehhi kavandatav ühinemine ELiga ja oluliste osapoolte esilekerkimine mikrorajoonis), otsustasid ühingu liikmed strateegilise arengu uuringut kaasajastada ning samas töötada välja tegevuskava aastateks 2004–2006. Sel ajal kuuldi mikrorajoonis esimest korda Leader+ meetmest.

Asutatakse kohalik tegevusrühm ja koostatakse kohalik strateegia

Enne kohaliku tegevuskava kaasajastamist võeti ühendust erinevate mittetulundusühingute ja ettevõtetega, mis viis partnerluse loomiseni, mis omakorda aitas kaasa arenguprojektide kavandamisele ja elluviimisele. Tegelikult oli see tulevase kohaliku tegevusrühma algus. Kui põllumajandusministeerium kuulutas 2004. aasta jaanuaris välja Leader CR programmi, siis oli rahastamise taotlemise kohustuslikuks nõudeks juriidilise isiku olemasolu. Kuna partnerlus juba toimus, siis oli Roosi Ühingu Mikrorajooni registreerimine vaid formaalsus.

2004. aasta lõpus asutati Roosi Ühingu kohalik tegevusrühm (Místní akční skupina Sdružení Růže) ja 2006. aasta lõpuks oli sel 17 liiget avalikust, era- ja mittetulundussektorist. Roosi Ühingu kohaliku tegevusrühma esimene ühine ülesanne oli programmi ja strateegia väljatöötamine konkreetsete kohalike küsimuste lahendamiseks. Seda tegi kohaliku tegevusrühma seast valitud meeskond. Meeskond jõudis üldisele järeldusele, et suur osa mikrorajoonist oli

Väga nõutud on nädalalõpukursused ...

Projektmeeskond uurib tähelepanelikult keraamikatöötuba

silmitsi maapiirkondadest saabuva rändega, mis oli tingitud töökohtade puudusest ja viletsatest teenustest (transport, koolid, tervishoiuteenused). Teisest küljest tunnustati piirkonna potentsiaali turismipiirkonnana. Seega oli Roosi Ühingu kohaliku tegevusrühma strateegiaks püüda sobitada tasakaalu puudumine piirkonna potentsiaaliga ning saavutada kohalike elanike elukvaliteedi tõus neile huvitavate võimaluste pakkumise teel.

Huvitavad võimalused tähendasid tegevusi, mis:

- pakkusid haridustasemele vastavat tööd,
- aitasid luua väärtuslikke ja püsivaid sotsiaalseid suhteid,
- aitasid maapiirkonna kogukonnad eraldatusest välja tuua,
- andsid kohalikele elanikele rohkem meelelahutusvõimalusi.

Projektid, mis ühendavad viit põhimõtet

Programm, milleni jõuti, sai nimeks CESTOU 5K ja see põhines 33 konkreetset projektil. Selle eesmärk oli tuua kõigisse projekti tegevustesse viis põhimõtet (suhtlus, jär-

... sealhulgas taastusravi harjutused

jepidevus, kogukond, kultuur ja ilu), mis määrasid ära projekti elluviimise viisi.

1. Borovany rahvamaja

3500 elanikuga Borovany linnas on ellu viidud juba mitu projekti. Leader+ programmi käivitamine tähendas seda, et linn võis ellu viia oma mõtte kohaliku lossi taastamisest. Kavandamine algas kogukonnas 2004. aasta alguses Barovany foorumil, kus kohalikud elanikud ja linna esindajad leppisid kokku rahvamaja ehitamises erinevate sihtrühmade ning nendega seotud sotsiaalsete tegevuste tarbeks. Koostatud projekti „Vanast uueks“ raames kavandati parandada katused ja fassaad, sisekonstruktsioonid, teha elektri- ja maalritöid ning muid väiksemaid ehitustöid. Selle projekti tulemusel renoveeriti endine kinohoone ning ehitati ümber mitu ruumi (sealhulgas köök) ühes lossi territooriumil paiknevas hoones. Nüüd asuvad hoones keraamikatöökoda, mida kasutatakse ka ühe teise seotud projekti raames (vaata allpool), väike klubiruum ja suur saal.

2005. aasta septembrist kuni 2006. aasta juunini toimusid rahvamajas (endises kinohoones) erinevad sotsiaalsed tegevused. Seal leidsid aset näiteks teatrietendused lasteaiastele ja algkooliõpilastele, kohtumised Jaapani, USA ja Tšetšeenia reise korraldamiseks, koolikontserdid, korrapärased kinoseansid kohalikele lasteaiade ja algkoolile ning filmiklubide poolt korraldatud kinoseansid kord kuus. Pensionäride klubi liikmetele ning emadele ja väikelastele toimusid igal nädalal eriala treeneri (terapeudi) käe all võimlemistunnid. Projektikulud hõlmasid klubiruumi ja suure saali sisseseadet, seadmeid video- ja DVD-filmide kinosaalis näitamiseks ja teatrietendusteks ning treeneri ja rahvamaja administraatori palka. Samal ajal hakati projekti raames kasutama juhtimissüsteemi, et tagada rahvamaja pikaajaline jätkusuutlik toimimine.

2. Podzámčí töötuba

Podzámčí töötuba on Borovany rahvamajaga seotud projekt, mis aitab kaasa erinevate huvi- ja sotsiaalsete rühmade omavahelisele suhtlemisele, eelkõige eesmärgiga aidata füüsilise puudega inimestel ühiskonda sulanduda ning anda tuge uutele rühmadele ja tegevustele. Töötoal on tihedad sidemed Borovany lossiga. See moodustab osa CESTOU 5K strateegiast. Selle projekti taga seisab kirikuga seotud ühendus NAZARET, mille käe all tegutseb päevakeskus Borovany ja ümbruskonna raske puudega inimestele. Projekti käigus pakutakse päevakeskuse külastajatele võimalust proovida kätt kõrvalasuvas keraamikatöökojas, millega kaasneb isiklik tugiteenus, mida pakuvad projekti-meeskonna kolm liiget.

Siiani on Podzámčí töötoas olnud oodatust suurem nõudmine nädalavahetuse kursuste järgi, mis hõlmavad keraamikat, nukkude valmistamist, korvipunumist, kirjutamist, siidimaali, batikat, jõulukaunistuste valmistamist, küpsetamist jmt. Toimuvad ka regulaarsed koosviibimised, kus liikmed koos keedavad ja küpsetavad ning aset on leidnud mitu seminari ja näitust. Projekti tulemusel on Borovany pensionäride klubil valminud kokaraamat vanemade retseptidest (Recepty našich babiček). Kuigi projekt lõppes 2006. aasta juunis, jätkuvad tegevused vastavalt huvile.

Liikmesriik: Tšehhi Vabariik

Piirkond: Lõuna-Čechy

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Roosi Ühing

Rahvaarv: 22 933

Pindala: 695 km²

Borovany rahvamaja:

Projekti kogumaksumus: 11 310 eurot

EL: 9048 eurot

Muud riiklikud vahendid: 2262 eurot

Projekti kehtivusaeg:

september 2005 kuni juuni 2006

Kontaktisik: Ph dr Stanislav Malík

Adress: Branka 588 374 01 Trhové Sviny

Tel: +420 736 711 253

Faks: +420 387 981 550

E-post: starosta@borovany-cb.cz

Veebileht: www.borovany-cb.cz

Podzámčí töötuba:

Projekti kogumaksumus: 14 739 eurot

EL: 11 791 eurot

Muud riiklikud vahendid: 2948 eurot

Projekti kehtivusaeg:

september 2005 kuni juuni 2006

Kontaktisik: Karel Filip

Tel: + 420 736 711 253

Faks: +420 386 321 577

E-post: domecek.ts@quick.cz

Fotod: Roosi Ühing

Rühmatöö aitab mõista uusi töömeetodeid ...

... ja lõpetuseks SWOT analüüs

Uue Leader-telje ettevalmistamisel saadud õppetunnid

Kesk-Čechys tegutsevad kaks kohalikku tegevusrühma (Podlipansko ja Vyhlídky) on hea näide meeskonnatööst ja ühenduse meetodite kasutamisest kohaliku tegevusrühma loomisel ning võimekuse tõstmisel.

Jan Fiala artikli põhjal (kohaliku tegevusrühma nõustaja, E-Consulting, Tšehhi Vabariik)

Sissejuhatus

Pärast esimesi Leaderi tüüpi programme aastatel 2002–2003 kaasati Leaderi tüüpi meede ka Tšehhi maaelu arengu programmi aastateks 2004–2006 pärast ELiga ühinemist. 2005. ja 2006. aastal valiti välja kümme kohalikku tegevusrühma ning oskuste omandamise programm maaelu arengu ja multifunktsionaalse põllumajanduse rakenduskava raames oligi koos. Programmi valikukriteeriumid lubavad osaleda väga erinevatel kandidaatidel: äriühingutel, mittetulundusühingutel, mikrorajoonidel kui omavalitsusüksustel ning võimekuse tõstmiseks ja erialaoskuste arendamiseks moodustatud kohalikel tegevusrühmadel.

Kuna oskuste omandamise programm jõuab hiljuti ühinenud uute liikmesriikide paljude kohalike tegevusrühmade jaoks huvitavasse (vahe)faasi, siis ei ole see näide mõeldud mitte üksnes inspireerimiseks, vaid ka huvi äratamiseks uute töömeetodite vastu, mis mitte ainult ei säästa raha, vaid aitavad saavutada tervikliku toimiva partnerluse eesmärgi palju tõhusamalt kui traditsioonilised meetodid.

Podlipansko ja Vyhlídky kohalikud tegevusrühmad on kasutanud Leader+ vahendeid väga tõhusalt, kuigi erinevatel ajavahemikel, oma vastava kohaliku tegevusrühma moodustamiseks. Mõlemal juhul oli kasutatud summa ligikaudu 630 000 Tšehhi krooni (20 000 eurot), mis on oskuste omandamise programmi kaudu saadav suurim võimalik summa.

Taust ja protsess

Podlipansko kohaliku tegevusrühma, mis hõlmas kolme mikrorajooni ja linna nimega Kostelec nad Cernými lesy, moodustamise otsus võeti Pecky piirkonna kohalike omavalitsuste ühingu algatusel vastu 2005. aasta mais. Selles Praha lähistel asuvas piirkonnas elab ligikaudu 31 000 inimest ning sealsed probleemid sarnanesid paljude pealinna lähiümbruses asuvate piirkondade probleemidele.

Kohaliku tegevusrühma moodustamise ja strateegia koostamise protsessi kavandati ja viidi ellu välise abi toel ning kohaliku tegevusrühma moodustamise ja tervikliku

strateegia koostamisega seotud kulud kaeti kohalike omavalitsuste ja linnade ühingu eelarvetest.

Samal ajal püüdis 2004. aasta lõpus mittetulundusühinguna asutatud Vyhlídky kohalik tegevusrühm saada koostöö sujuma. Ligikaudu 30 000 elanikuga piirkond asub Prahast põhjas ja hõlmab suure osa Kokořínsko looduskaitsealast ning asub Mělníku viinamarjakasvatuspriirkonna lähedal. Paljud tol ajal kohalikele tegevusrühmale omased probleemid olid tingitud vähesest usust omaenda võimetesse, puudulikest omavahelisest suhtlusest ja kalduvusest näha Leaderi programmi vaid kui üht paljudest võimalikest abiprogrammidest. See olukord viis selleni, et värskeste ideede ja uute inimeste leidmiseks otsustati kohalik tegevusrühm ümber kujundada.

Inimeste kokkuviimine on kohalikus tegevusrühmas kasutatav eriline meetod

Podlipansko kohaliku tegevusrühma moodustamisel ja Vyhlídky kohaliku tegevusrühma ümberkujundamisel kasutati mõlemas piirkonnas meeskonnatöö meetodit koos ühenduse elementidega. Sama meetodit oli eelnevalt (edukalt) kasutatud teistes kohalikes tegevusrühmades – Vysočina piirkonna esimeses kohalikus tegevusrühmas, Most Vysočiny ja Jemnicko kohalikes tegevusrühmades 2004. aastal. Seal oli kohaliku elanikkonna ja mittetulundusühingute osalus märkimisväärselt tagasihoidlik.

Leader-lähenedamise mõistmine ...

Esimene samm oli näha Leaderit kui meetodit, mitte kui programmi, saada aru selle pikaajalise toime olulisusest ja hinnata väärtusena koos töötavaid inimesi, mitte käsutuses oleva raha hulka. Pärast individuaalseid koolitusi linnapeadele ja teistele huvitatud osapooltele eraldati palju aega küsimustele vastamisele. Sellega kaasnes laiaulatuslik teavitamis- ja reklaamikampaania, mille eesmärk oli tuua kokku kõik, kes on piirkonna arengust huvitatud.

Sellele tegevusele järgnesid piirkonna kogukonna töötoad. Kui Podlipanskos (mis oli tol ajal veel rühma

nimi) said kõik piirkonna täiskasvanud kodanikud kutse teha koostööd, siis Vyhlídky piirkonnas vastutasid kohalike aktivistide osalemise eest kohalikud linnapead. See tähendas kogunemiskohtade asutamist, kus kõik huvilised said tegevusest osa võtta, mis tähendas Podlipanskos viie ja Vyhlídkys nelja koha rajamist. Osales 15–30 inimest koosoleku kohta ning esmapilgul mada- la osaluse tasakaalustas erinevate sektorite kvaliteet ja esindatus. Mõlemas piirkonnas osalesid ettevõtjad, talunikud, mittetulundusühingute esindajad ja kodanikuühiskonna algatused.

Nendel kogukonna töötubadel oli kolm peamist eesmärk, mida taheti saavutada kahe erineva meetodi abil. Esimene oli ajurünnak, milles keskenduti vajakajäämistele piirkonnas. See viidi läbi mitmes rühmas nõustajate juuresolekul ning tulemused hiljem koondati. Teine meetod oli püüd leida liidreid, kel oleks uusi ideid ja visioon piirkonna kui terviku arendamiseks. Pärast neid seansse tutvustati osalejatele Leader-lähenemist, et näha, kuidas võiks Leaderit kasutada nende ideede elluviimiseks ja kuidas nad koos võiksid töötada.

... et luua toimiv partnerlus ...

Järgmine samm oli, arvestades erinevate sektorite (avaliku, era- ja mittetulundussektori) esindatusega, kutsuda kõige aktiivsemad osalejad üles koos meeskonnatööde tegema, alustades töötoa tulemuste hindamisest ja kokkuvõtmisest. Ühinema kutsuti ka teisi piirkonna huvirühmi, kes eelnevalt osalenud ei olnud. See hõlmas tähtsamaid ettevõtteid ja institutsioone, millel oli rühma arvates piirkonna arengus oluline osa. Näiteks Vyhlídky rühmas oli Kokořínsko looduskaitseala esindaja. Seejärel valiti meeskond, kelle ülesanne oli SWOT-analüüsi abil töötada välja terviklik strateegia. Seda tehti vastavalt prioriteetidele ja meetmetele, mis kokkulepitud kava kohaselt pidid kohalike vajadusi rahuldama. Isegi enne strateegia valmimist moodustati Podlipansko meeskonnast kohalik tegevusrühm (mittetulundusühinguna), mis oli selge näide alt-poolt tulenevast initsiatiivist.

Vyhlídky kohalik tegevusrühm kasutas omaenda strateegia loomise lähtepunktina oma kogukonna töötubade ja SWOT-analüüsi tulemusi. Töö jätkus ühenduse peaaesambeleel, kus võeti vastu 10 uut liiget, ja ühenduse töö korraldati neid vahendeid kasutades ümber.

Mõlemal juhul viidi ettevalmistustöö ellu – reeglilisel põhinev meeskonnatöö, konsensuslik lähenemine otsuste tegemisele, vastastikkune austus ja ärakuulamine – tänu millele oli kohaliku tegevusrühma moodustamine võimalik ilma ühegi huvide konfliktita. Vyhlídky kohaliku tegevusrühma puhul kasutati Leaderi vahendeid rühma ümberkujundamiseks ja strateegia koostamiseks, samas kui Podlipansko kohaliku tegevusrühma puhul kasutati raha pressiesindaja palkamiseks, veebilehe koostamiseks ja uue juhataja koolitamiseks.

... ja olla jätkuvalt edukas

Kokkuvõttes tuleb mainida, et mõlemad kohalikud tegevusrühmad jätkavad aktiivselt tegevust, vaatamata piiratud vahenditele. Tšehhi Vabariigi kolmanda Leader-

programmi raames (kõrvuti Leader+ ja Leader CR programmidega) ning Regionaalarengu Ministeriumi toel jätkavad mõlemad kohalikud tegevusrühmad edukalt kuni 143 000 euro (4 000 000 Tšehhi krooni) suuruste Leader-projektide haldamist oma vastavates piirkondades.

Podlipanskos on käimas projekt „Leader loob liidreid“, mida viiakse ellu elukvaliteedi teema raames, samas kui Vyhlídky haldab projekti „Seiklusturism“, mis keskendub loodusvarade ja kultuuripärandi primärale kasutamisele.

Muutuste tee

Liikmesriik: Tšehhi Vabariik

Piirkond: Kesk-Čechy

Kohaliku tegevusrühma nimetus: Vyhlídky, o.s.

Rahvaarv: 29 575

Pindala: 30 773 ha

Projekti kogumaksumus: 580 000 Tšehhi krooni

EL: 17 000 eurot

Projekti kehtivusaeg: august 2005 kuni veebruar 2006

Kontaktisik: Pr Galina Čermáková, hr Jan Fiala

Adress: Nebužely 92, 277 34 Nebužely

Tel: +420 315 694 005, +420 602704 525

Faks: +420 315 694 005

E-post: agconsult@seznam.cz

jan.fiala@ecic.cz

Leader Podlipansko on partnerluse kool

Liikmesriik: Tšehhi Vabariik

Piirkond: Kesk-Čechy

Kohaliku tegevusrühma nimetus: MAS Podlipansko, o.p.s.

Rahvaarv: 31 090

Pindala: 36 563 ha

Projekti kogumaksumus: 630 000 Tšehhi krooni

EL: 20 000 eurot

Muud riiklikud vahendid: 4000 eurot

Projekti kehtivusaeg: mai 2005 kuni jaanuar 2006

Kontaktisik: Pr Markéta Pošíková

Adress: Tř. Jana Švermy 141, 289 11 Pečky

Tel: +420 321 785 051

Mobiil: +420 602 578 297

Faks: +420 321 785 054

E-post: info@podlipansko.czwww.podlipansko.cz

Fotod: E consulting, fej

Leader+ vaatluskeskuse korraldatud seminar

„Leader uutes liikmesriikides“

13.–17. november 2006, Tihany, Balatoni järve ääres, Ungaris

Sissejuhatus

Seminar teemal „Leader uutes liikmesriikides“ toimus 13.–17. novembrini Ungaris Kesk-Dunántúli piirkonnas Tihany'i linnas Balatoni järve ääres. See oli esimene kord, kui Leader+ vaatluskeskuse seminari peeti uues liikmesriigis ja see oli hea platvorm vahetuste käivitamiseks eelkõige nende liikmesriikide Leaderi programmis osalejate vahel. 25 ELi liikmesriigi kõrval osalesid ka Rumeenia, Bulgaaria ja Horvaatia. Kogu seminari jooksul seega ligikaudu 300 osalejat, sealhulgas kohalikud tegevusrühmad, riiklikud võrgustiku üksused ja korraldusasutused, ning mitteametlikel maaeluvõrgustikel oli võimalus jagada kogemusi ja küsida Leaderi rakendamise kohta.

Seminari peamine sihtrühm oli moodustatud või moodustamisel olevad kohalikud tegevusrühmad uutes liikmesriikides. Tähelepanu kasulikuks ja õigeaegseks koondamiseks erinevatel plenaar- ja miniistungitel on Leader+ vaatluskeskus pideva huvi ja rahulduspakkuvate tulemuste saavutamiseks osalejate seisukohad juba eelnevalt kokku kogunud. Seetõttu keskendusid seminari peamised teemad praktilise teabe andmisele Leader-meetodi kohta teadmiste ja kogemuste jagamise kaudu. See andis omakorda võimaluse saada rohkem teavet Leader-telje uendusliku rakendamise kohta, koostada strateegiaid ja projekte ning leida võimalikke partnereid riikidevaheliseks koostööks.

Kolmepäevase koolituse jooksul arutatud teemade (vt allpool) järel pakkus näituseala täiendavaid võimalusi koostöövõrkude rajamiseks ja teabe kogumiseks. Üks osa näitusest oli pühendatud Leaderile ja maaelu arengule ning seal olid eksponeeritud 25 ELi liikmesriigi riiklike võrgustiku üksuste ja korraldusasutuste väljapanekud. Siin said külastajad tutvuda erinevate riikide programmide ülesehituse ja hetkeolukorraga, kohalike heade tavade uuringutega ning said abi konkreetsete (näiteks koostööalaste) protseduuride mõistmiseks. Näitusel käsitleti ka koostöövõrkude rajamist ja vahetusi ning võimaldati kasu-

Avakõneleja Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi maaelu arengu programmi direktor hr José Manuel Sousa Uva

Maaelu poliitika komitee peasekretär ja Soome külaelu ühingu esimees professor Eero Uusitalo

Hr Jean-Michel Courades pöllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadist arutelu teemat kaalumas

Professor Dietrich Fürst rõhutas kohaliku valitsemise olulisust

Professor Michael Dower (PREPARE – Partnership for rural Europe) selgitab Leaderi piirkondlike programmide erinevate tasandite ühendamise olulisust

Robert Lukesch (ÖAR) ja Bernd Schuh (ÖIR) jagasid oma mõtteid minevikus saadud õppetundide kohta

tada partnerite otsimootorit (nn kohalike tegevusrühmade vahetusturgu nende toodete ja teenuste edendamiseks) ning küsida konkreetsete küsimuste kohta nõu kohaletulnud ekspertidelt.

Hetkeolukord ja Leaderi vaim

Osalejaid tervitas täisistungjärgul Euroopa Komisjoni pöllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraadi maaelu arengu programmi direktor hr José Manuel Sousa Uva, kes tegi ülevaate Leader-kogemustest Euroopa Liidus. Tema järel esines Ungari pöllumajandus- ja maaelu arengu ministri kantsler, kes andis kuulajatele ülevaate Leaderi hetkeolukorrast Ungaris. Põhjalikuma ettekande Leaderi programmi süvalaiendamise EAFRD rahastatud maaelu arengu programmides tegi hr Jean-Michel Courades Euroopa Komisjonist.

Järgnesid kolm ettekannet, millest sai aimu Leaderi vaimust. Maaelu poliitika komitee peasekretäri ja Soome külaelu ühingu esimehe professor Eero Uusitalo teema oli süvalaiendamise edu. Tema peamine sõnum publikule oli see, et tuginedes Soome kogemusele tuleks Leader-meedet käsitada pigem alalise kui ajutise maaelu arengu meetmena. Sellele järeldusele jõudmisel pidas ta oluliseks, et maaelu poliitika rakendamiseks oleks olemas koordineeriv üksus, vajadust riskida, ülalt-alla-lähenemist süvalaiendamise protsessi alustamiseks, õigeid sidemeid tegevuse kõigil tasanditel, hästi kavandatud ja piisavalt pikaajalisi tegevusi ning et kohalikud tegevusrühmad oleksid oma maapiirkondadele lähedal.

Professor Dietrich Fürst Hannoveri Ülikoolist Saksamaalt esitas seejärel teoreetilise sissejuhatuse kohaliku omavalituse tasandi kohta, mida vastavalt iseloomustavad teatud institutsioonid, kokkulepitud reeglid ja konventsioonid, koostöövõrkude rajamine erinevate osapoolte vahel ning koordineerimine mitteametlike kontaktide ja kokkulepete kaudu. Tema sõnum seisnes selles, et traditsioonilised institutsionaalsed struktuurid ei ole jätkusuutlikkuse edendamiseks sobivad, kohalik omavalitsus võib kohalike probleemide lahendamiseks pakkuda välja uusi lahendusi, kuid rohkem tuleb pöörata tähelepanu selle arendamisele, et ta saaks aidata kaasa kohalike konfliktide lahendamisele.

Uued valitsemise moodused toovad kaasa eksperimenteerimise, hoiakute ja suhtumise muutmise ning uue vaatenurga maailmale ja kohalike probleemidele.

Järgnenud kõnes rääkis professor Michael Dower (PREPARE – Partnership for rural Europe) sellest, kuidas

Fond maapiirkonnas on äratanud möödakäija tähelepanu

Leader piirkondlike programmide erinevaid tasandeid ühendab. Ta selgitas ka, kuidas see aitab erinevatel Leaderi rühmadel pakkuda kohalikele kogukondadele laia valikut jätkusuutlikke maapiirkonna meetmeid ning rõhutas selles ka avaliku sektori toetuse olulisust.

Robert Lukesch (ÖAR, Austria) ja Bernd Schuh (ÖIR, Austria) jagasid oma mõtteid minevikus saadud õppetundide kohta ning pakkusid välja esialgseid mõtteid, kuidas tulevikuks valmistuda. Nende peamine sõnum uutele liikmesriikidele oli, et Leader on see, mida sellest tehakse! See oli sissejuhatus institutsioonide väljaarendamist käsitlevatele miniistungitele. Siin anti sisu erinevatele Leaderi tunnustele (piirkondlik partnerlus, altpoolt tulenev initsiatiiv, koostöö ja koostöövõrkude rajamine jne) ning näidati nende teemade olulisust, kui kohalik tegevusrühm tahab saada maaelu arengu mootoriks. Nad rõhutasid ka, kui oluline on koguda Leaderi-alaseid oskusi kohaliku tegevusrühma tasandil, olla võimeline neid edasi andma ning, et selles protsessis on otsustava tähtsusega piirkondlike, riiklike ja Euroopa Leader-võrgustike kaasamine.

Institutsioonide väljaarendamine ja võimekuse tõstmine

Institutsioonide väljaarendamise teemat käsitleti erinevate kogemustel põhinevate näidete ja tulevikuplaanide taustal neljal miniistungil. Nende väiksemate istungite eesmärk oli esitada näiteid selle kohta, kuidas organisatsioonis on võimalik programmi erineval moel juhtida ning arutelusid edendada. Kõigil miniistungitel oli sama päevakord ning käsitleti erinevate haldustasandite vastutust ja rolli mitmesuguste protseduuride täitmisel (näiteks riiklike võrgustike loomisel, kohalike tegevusrühmade valimisel, tasu küsimustes, projektide valimisel ja läbiviimisel ning kohalike elanike motiveerimisel).

Võimekuse tõstmist käsitlevad miniistungid toimusid iga kahe päeva järel ning neil arutleti viie teema üle: mis on kohalik tegevusrühm, kuidas kohalik tegevusrühm kohalikul tasandil toimib, koostöövõrgu ülesehitamine, kohaliku

tegevusrühma hindamine ja näiteid headest tavadest; mõned teemad olid jaotatud mitme istungi vahel. Näiteks said osalejad kohaliku tegevusrühma tasandi kohta teada, kuidas koostada kohalikus tegevusrühmas piirkondlikku strateegiat, muuta kohalik tegevusrühm valitsemise tööriistaks, olla kohaliku arengu mootoriks, tegelda partnerluste sõlmimise ja õiguslike küsimustega ning viia ellu kohaliku omavalitsuse strateegiat. Teistel istungitel jagati praktilist teavet selle kohta, kuidas moodustada Leader-võrgustikku ja mõista enesehindamise meetodeid. Heade tavade istungitel vaadeldi Leader-metoodikal ja kriteeriumidel põhinevat territoriaalset arengu strateegiat ning riikidevahelise koostööga seotud küsimusi.

Mõned lõpumõtted

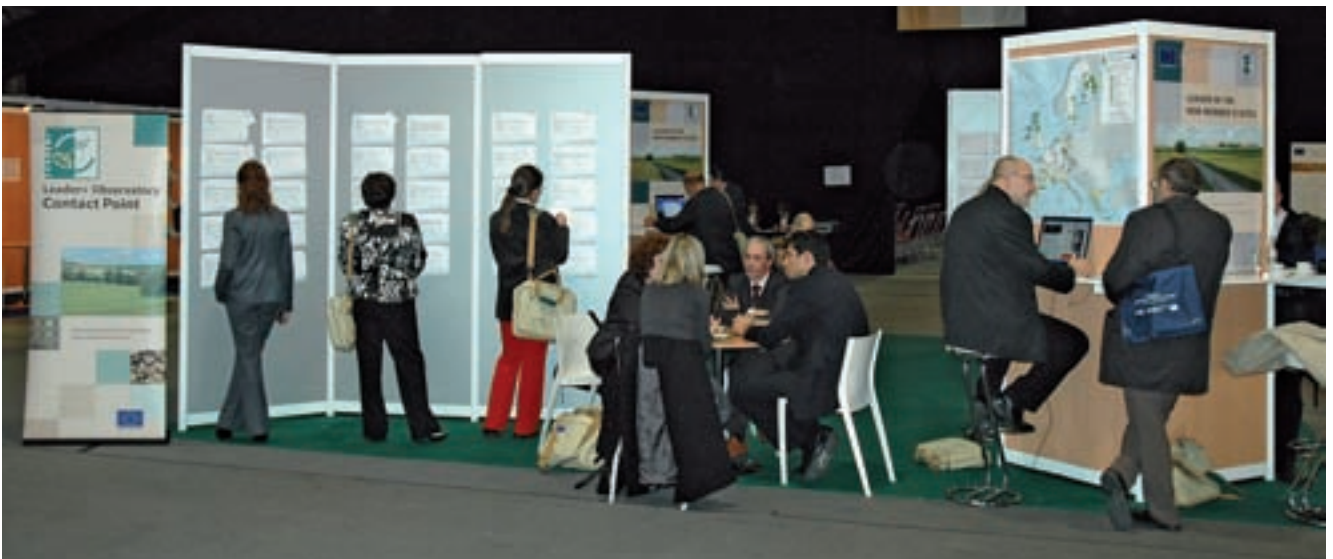
Viimase istungi võttis kokku Jean-Michel Courades, kelle järeldused on kokkuvõtlikult järgmised:

- Pärast 2005. aasta juunis toimunud koostöömessi peetud teine Leader-meetodit käsitlev seminar andis hea võimaluse arvamuste- ja kogemuste vahetuseks enamikul Leader-meetodi institutsionaalsete protsessidega seotud teemadel (altpoolt tulenev initsiatiiv, partnerlus, koostöövõrkude loomine ja koostöö). Selles osas täitis seminar oma eesmärgid.
- Siiani on Leader-meetod olnud rakendatav igasugustes maapiirkondades, olenemata nende sotsiaal-majanduslike tingimustest või valitsemistavast. Konkreetne maaelu olukord uutes liikmesriikides sunnib neid seega katsetama ja avastama uusi mooduseid Leader-meetodi rakendamiseks.
- Uue programmiperioodi kontekstis vajab koostöövõrkude loomine ja koostöö siiski veel avatumat arutelu.
- Vaadata tuleks ka Leader-meetodi strateegilisi aspekte, nagu näiteks innovatsiooni, piirkonnapõhiseid lähenemisi ja integratsiooni, pidades samas silmas nende kohalike tegevusrühmade vajadusi, kes koostavad oma kohalikke arengukavasid programmiperioodiks

Miniistungeid hinnati väga nende põhjalike käsitluste pärast

Riikidevahelisele koostööle kaasaitamine uutes liikmesriikides

2007–2013. Arutada võiks ka liikmesriikide ettepanekutes kõrvale jäänud Leaderi rakendamise võimalust keskkonna ja paikkonna haldamise telje raames.

- Leader-telje haldusalase rakendamise osas võiks enne uute programmide rakendamist olla kasulik ka kogemuste vahetus kohaliku tegevusrühma valikukriteeriumide osas.

Kõik seminari materjalid (sealhulgas plenaaristungil esitatud kõigi miniistungite üksikasjalikud materjalid) on kättesaadavad Leader+ veebilehel rubriigis „Üritused“: <http://ec.europa.eu/leaderplus>

Ungari Leader-keskus, mille rõhuasetus on kohalikul toetamisel

Leader+ Magazine

Ajakirja Leader+ Magazine annab kolm korda aastas välja maapiirkondade vaatluskeskus.

Leader (maapiirkondade majanduse arendusmeetmete ühendamise) on ühenduse algatus, mille käivitas Euroopa Komisjon ja mille tegevust koordineerib põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat (üksus F3). Ajakirja Leader+ Magazine sisu ei pruugi tingimata edasi anda Euroopa Liidu institutsioonide vaateid.

Toimetus: Euroopa maapiirkondade vaatluskeskus.

Õiguslikult vastutav isik: Josefine Loriz-Hoffmann, Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, üksus F3, rue de la Loi, 130, B-1040 Brüssel.

Käesoleva numbriga kaastöölised: Leader+ riiklike koostöövõrkude üksused ja kohalikud tegevusrühmad.

Fotod: kõigi fotode autoriõigus kuulub Euroopa Komisjonile, välja arvatud eraldi märgitud fotod.

Kaanefoto: Tihany, Ungari.

Ajakirja Leader+ Magazine ilmub Euroopa Liidu 22 ametlikus keeles ning selle tiraaž on 37 925.

Lisateave: Leader+ *Contact Point*, rue du Marceau, 81, B-1000 Brüssel. Tel: +32 2 235 20 20. Faks: +32 2 280 04 38. E-post: contact.point@Leaderplus.org.

Veebileht: <http://ec.europa.eu/leaderplus>

© Euroopa ühendused, 2007
Paljundamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale.

Käsikiri on valminud 2006. aasta detsembris

Trükitud Itaalias

TRÜKITUD VALGELE KLOORIVABALE PAPERILE

Ajakirja Leader+ Magazine lisatellimuseks

kirjutada e-posti aadressil contact.point@leaderplus.org või saata tellimus faksi või posti teel, märkides oma täielikud kontaktandmed, tellimuste arvu ja sobiva keeleversiooni,

järgmisel aadressil:
Leader+ *Contact Point*
Rue du Marceau, 81
B-1000 Brussels
BELGIUM
Tel: +32 (0) 2 235 20 20
Faks: +32 (0) 2 280 04 38

Võite end vormistada ka Leader+ väljaannete tellijaks. Oma nime lisamiseks meie meililiisti kasutage palun aadressil <http://ec.europa.eu/leaderplus> olevat vormi.

Nimetus:

Leader (maapiirkondade majanduse arendusmeetmete ühendamine).

Programmi liik:

Ühenduse algatus.

Sihtvaldkonnad:

Leader+ hõlmab kolme meetet:

- 1. meede: alt-üles-lähenemisel põhinevate integreeritud territoriaalsete maaelu arendamise katsestrateegiate toetamine;
- 2. meede: maapiirkondadevahelise koostöö toetamine;
- 3. meede: koostöövõrkude rajamine.

Prioriteetsed strateegilised teemad:

Komisjoni kehtestatud Leader+ programmi prioriteetsed teemad on järgmised:

- loodus- ja kultuurivarade tõhusaim kasutamine, sealhulgas paikkondade väärtustamine;
- maapiirkondade elukvaliteedi parandamine;
- kohalikele toodetele lisandväärtuse andmine, eelkõige väikeste tootmisüksuste turulepääsu lihtsustamine ühistegevuste kaudu;
- uue oskusteabe ja uute tehnoloogiate kasutamine maapiirkondade toodete ja teenuste konkurentsivõime suurendamiseks.

Abisaajad ja abikõlblikud projektid:

Leader+ programmiga antakse rahalist toetust partnerlustele ehk kohalikele tegevusrühmadele, mis moodustatakse avaliku, era- ja mittetulundussektori liikmetest nende piirkondades kohalike arenguprogrammide rakendamiseks. Leader+ eesmärk on aidata maaettevõtjatel kasutada oma piirkonna pikaajalist potentsiaali. See soodustab integreeritud, kvaliteetsete ja originaalsete strateegiate rakendamist säästva arengu tagamiseks ning samuti riigisisest ja riikidevahelist koostööd. Selleks, et koondada ühenduse ressursid kõige perspektiivsematesse strateegiatesse ning anda neile parimad võimalused, antakse pärast valiku tegemist rahalist abi üksnes piiratud hulga maa- ja piirkondadele. Valiku tegemine on avalik ning rangete eeskirjadega reguleeritud.

Iga kohaliku arengu programmi alusel võidakse rahastada üksikprojekte, mis vastavad kohalikele strateegiale. Kõik projektid, mis on abikõlblikud Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF), Euroopa Regionaalarengu Fondi (EFRD) ja Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) kaudu rahastamiseks, on abikõlblikud rahastamiseks ka Leader+ meetme kaudu.

Kohalike tegevusrühmade otsustustasandil peavad majandus- ja sotsiaalpartnerid ning ühendused moodustama vähemalt 50% kohalikust partnerlusest.

Programmitöö kestus:

2000–2006.

Ühenduse toetus:

Programmide kogueelarve on 5,0465 miljardit eurot, millest 2,1063 miljardit (2,1435 miljardit pärast vahepealset indekseerimist) on pärit Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi arendusrahastust ning ülejäänud avalikust ja erasektorist.